

Nr 45

Tisdagen den 1 april

Kl. 16.00

§ 1 Justerades protokollen för den 14, 18, 19, 20 och 21 mars.

§ 2 Meddelande om fyllnadsval

Herr TALMANNEN:

Jag får meddela att fyllnadsval till utskott kommer att företas vid kammarens sammanträde torsdagen den 3 april.

§ 3 Om innebörden av begreppet "kulturell allemansrätt"

Herr utbildningsministern ZACHRISSON erhöll ordet för att besvara herr *Ahlmarks* (fp) den 12 mars anmälda fråga, nr 118, och anförde:

Herr talman! Herr Ahlmark har frågat mig vad jag menar med att positivt tala om "kulturell allemansrätt".

För utnyttjandet av litterära eller konstnärliga verk skall självfallet finnas regler som ger ett skydd mot t. ex. förvanskningar och annan otillbörlig användning och som samtidigt garanterar att upphovsmännen får en skälig ersättning för sitt arbete. Enligt min mening är det därvid också viktigt att undvika en så komplicerad ordning att tillgängligheten begränsas. Därför måste man eftersträva sådana lösningar som tillgodoser framför allt två önskemål. Det ena är att det skall vara enkelt att kunna ta del av upphovsmännens verk. Det andra är att ersättningsvillkoren ger upphovsmännen gynnsamma arbetsförhållanden. Detta måste kunna ske utan att man frångår det internationella regelsystem som är avsett att skydda upphovsmännens intressen.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! Under årtionden har progressiva politiker och jurister försökt värna om författares och konstnärers rätt till sina verk. Det skall inte vara möjligt att stjäla det som skrivits, målats eller tonsatts. Författaren, målaren eller tonsättaren har rätt att vara med och bestämma, individuellt eller genom sin fackliga organisation, hur hans eller hennes verk nyttjas och betalas.

Det här långvariga arbetet har lett till flera internationella konventioner och till en avancerad lagstiftning här i landet. Lagarna om upphovsrätt har stöd i vårt rättsmedvetande och utgör en av grundvalarna för kulturarbetarnas ställning i samhället. I en del andra länder kan det förekomma piratupplagor av böcker eller reproduktioner av målningar i

Nr 45

Tisdagen den
1 april 1975

---

*Meddelande om
fyllnadsval*

*Om innebörden av
begreppet "kultu-
rell allemansrätt"*

Tisdagen den
1 april 1975

*Om innebörden av
begreppet "kultu-
rell allemansrätt"*

väldiga upplagor utan att upphovsmannen får någon ersättning. I Sverige och de flesta civiliserade länder är det inte möjligt.

I sin allmänna klåfingrighet har nu statsrådet Zachrisson ifrågasatt hela den ideologi som bär upp upphovsrätten. Jag tackar för dagens svar, som visar att han nu försöker dölja sina tidigare uttalanden. Vad utbildningsministern egentligen är ute efter framgår av hans beryktade Brunnsvikstal i september förra året. Med någon sorts marxistisk historieskrivning byggde han där under attacken mot upphovsrätten. Utbildningsministern bröt staven över det kapitalistiska samhället som tvingade författarna att börja hävda sin upphovsrätt.

Efter den historiken frågade herr Zachrisson ordagrant: "Är det inte så att upphovsrätten i marknadsekonomins samhälle förstärker inkomstklyftorna bland kulturarbetarna?" Han svarade jo på den frågan. Alternativet till den usla kapitalismen och dess bihang upphovsrätten skulle, enligt herr Zachrisson, vara "kulturell allemansrätt". Ordagrant sade han: "Om kulturarbetet ytterst finansieras av vårt gemensamma produktionsöverskott, bör inte dess resultat vara tillgängligt för alla?"

De tankefel som herr Zachrisson begår är oräkneliga. Att kulturarbetare som har svårt att få hyggliga inkomster måste ha stöd av annat slag är självklart. Det betyder väl inte att hans eller hennes upphovsrätt måste avskaffas.

Att allmänheten skall få tillgodogöra sig böcker, tavlor, teaterpjäser och musik leder inte logiskt till att man skall låta bli att betala för kulturarbetarnas produkter. "Kulturell allemansrätt" är ju i praktiken rätt att stjäla författares, målares och musikers verk som man behagar – och så skall deras inkomster klaras av på annat sätt.

Jag vill därför fråga utbildningsministern: Inser ni att ert tal i september förra året försökte rikta ett grundskott mot hela den lagstiftning om upphovsrätt som det tagit så mycket kraft och så många årtionden att driva igenom?

Herr utbildningsministern ZACHRISSON:

Herr talman! Herr Ahlmark är ju i den här kammaren rätt välkänd för att kunna göra hönor av ganska enkla fjädrar, och det försöker han göra även i det här sammanhanget.

Vad det handlar om är att vi har en lagstiftning och ett internationellt regelsystem som är relativt gammalt. Systemets grundläggande principer har ingen ifrågasatt, men den praktiska tillämpningen av det har ibland blivit mycket komplicerad; vi har rätt gott om konkreta exempel på det. I och för sig bra verk – det kan vara TV-filmer, böcker och annat – har svårt att bli använda och blir nu helt enkelt bara lagrade därför att man har en alltför komplicerad tillämpning av regelsystemet.

Grundprinciperna i lagstiftningen om upphovsrätten har ingen ifrågasatt. Vad det handlar om är att även den här lagstiftningen med jämna mellanrum naturligtvis kan behöva gås igenom i sina detaljer. Det sker f. n. på nordiskt plan, och vi har kommit fram till i alla de nordiska

länderna att erfarenheterna är sådana att man borde litet mera i detalj se på hur tillämpningen har slagit. Jag upprepar vad jag har sagt i mitt svar att det är självklart att ersättningsfrågorna till upphovsmännen noga skall beaktas, men samtidigt skall man se till att verken blir lättillgängliga. Jag tror att dessa båda strävanden går att förena utan att man på något sätt behöver gå in i den internationella lagstiftningen.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! Utbildningsministern har blivit så blygsam i dag. Han kallar sitt tal i Brunnsvik för "ganska enkla fjädrar". Han kanske också kallar den promemoria som kom ut från kanslihuset för ganska enkla fjädrar. Men de kulturarbetare som skulle drabbas av den anser inte så. Nobelpristagaren Eyvind Johnson säger: "Den skada som nu utbildningsministern är orsak till blir kanske obotlig." Rolf Rembe i Teaterförbundet menar, att "när det gäller författare och skådespelare blir plötsligt förhandlingsrätten samhällsfarlig".

Först håller herr Zachrisson ett tal som är oerhört långtgående. Utförligt förklarar han varför upphovsrätten, som är ett barn av kapitalismen, måste inskränkas. Sedan får han en fråga i saken i riksdagen. Då flyr han undan med att det gäller några tekniska svårigheter – kopieringsproblem o. d. antar jag att han menar. Det är väl sådant som kallas för en ideologisk reträtt.

Men herr Zachrissons vision är faktiskt värd att minnas. I sitt Brunnsvikstal målar han ut ett samhälle där författare, målare och tonsättare har överlämnat rätten till sina verk till staten. Som motprestation får de tydligen sin lön garanterad av staten på något sätt. Eller för att citera herr Zachrisson: "Som alla andra arbetare bör kulturarbetarna ha ordentligt betalt för ett hederligt jobb, men resultatet bör på något sätt tjäna helheten och stå till allas förfogande."

Resultatet blir alltså statsavlönade konstnärer helt avklippta från de ekonomiska resultaten av vad de producerar. En gång hette det att "egendom är stöld". Den tanken har regeringen inte nappat på. Men när det gäller kulturarbetare skall det inte finnas någon egendom, eller åtminstone inte rätt till egendom. Det är väl det som kallas för "kulturell allemansrätt".

Jag vill därför fråga utbildningsministern, eftersom jag inte anser att hans Brunnsvikstal är en enkel fjäder utan ett intressant anförande: Varför anser utbildningsministern att det i princip är stötande att kulturarbetare skall förfoga över rätten till sina egna verk? Varför vill ni, så långt som det är folkrättsligt möjligt, göra rent hus med de lagar som skyddar författare, bildkonstnärer och tonsättare mot exploatering?

Herr utbildningsministern ZACHRISSON:

Herr talman! Nej, herr Ahlmark, det är inte stötande på något sätt att författarna har upphovsrätten till sina egna verk – det är i och för sig alldeles självklart. Men vi har utomordentliga exempel på både forsk-

*Om innebörden av
begreppet "kultu-
rell allemansrätt"*

ningsområdet och på andra delar av kulturområdet, och herr Ahlmark kunde ju ta sig en funderare på hur författarfonden fungerar med hjälp av statliga medel. Där kan man naturligtvis ge författare hygglig ersättning för den verksamhet de bedriver och då samtidigt se till att verken blir mycket lättillgängliga, t. ex. för biblioteken. Jag tror att med den fantasi som även herr Ahlmark är mäktig i sina ljusare stunder det skall bli möjligt att komma fram till betydligt förenklade ordningar när det gäller frågan om tillämpningen av upphovsrätten.

Herr AHLMARK (fp)

Herr talman! Förenklade regler må vara rimliga ifall de går att förena med rättssäkerhet och upphovsrätt. Men att avskaffa de här reglerna, som herr Zachrisson varit ute efter, det går inte. Och det är samma linje – avskaffande av de grundläggande reglerna om upphovsrätten – som promemorian från kanslihuset var inne på.

Det är helt uppenbart att det är den offentliga debatten som nu driver herrar Zachrisson och Lidbom till reträtt. Jan-Magnus Fahlström i Dagens Nyheter, tidningen Arbetaren, Expressen och andra har startat en diskussion som regeringen inte kan klara – och så påstår man att det gäller några detaljer om ny teknik. Men alla som har läst Brunnsvikstalet och promemorian från kanslihuset vet vad man är ute efter. Det finns en broms i de internationella konventionerna, men några andra hämningar känner inte dagens statsråd.

Vi kan därför föreställa oss herrar Lidbom, Zachrisson och de andra med egen majoritet i riksdagen och med möjlighet att driva igenom vilka lagar de vill. Det blir införande av nya tystnadsplikter och avskaffande av gamla upphovsrätter. Det är väl sådant som Carl Lidbom i en tidsningsintervju har kallat för "lagar med tänder i".

Herr utbildningsministern ZACHRISSON:

Herr talman! Detta är en fråga som på ungefär likartat sätt har diskuterats i alla de nordiska länderna. Vi har under några år haft en i stort sett gemensam erfarenhet av de regler och den lagstiftning som dessa länder har. I de lugna former som vi normalt brukar använda när vi diskuterar på nordiskt plan skall vi säkert komma fram till lösningar som ger oss bättre möjligheter att vitalisera kulturlivet. Man behöver inte ta till den sortens märkvärdigheter som herr Ahlmark här gör.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! Det här sista kan man ju säga när de övriga nordiska länderna, lyckligtvis, har gått emot det svenska försöket att upphäva avgörande principer om upphovsrätten.

Det finns en del ny teknik med kassetter, videoband och annat; det är riktigt. Det finns också nya risker för att upphovsrätten gröps ur genom den nya tekniken, om inte lagarna följer med i utvecklingen. Men då har regeringen dragit motsatt slutsats: att det är lika bra att upphäva

upphovsrätten, eftersom den har blivit besvärlig.

Det finns ju lagar som i dag reglerar upphovsrätten i skolorna, när man t. ex. kopierar stycken ur böcker. Det finns lagförslag om avtalslicenser och annat sådant som gör det möjligt att förena nya tekniska hjälpmedel för återgivning av konstnärliga verk med den upphovsrätt som är grunden för kulturarbetarnas ställning i samhället.

Begriper inte utbildningsministern att den nya tekniken, som herr Zachrisson nu talar om, gör det angeläget att *skydda* upphovsrätten, inte att avskaffa den?

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om vidgad rätt att under arbetsmarknadsutbildning vara ledig för vård av sjukt barn

Fru statsrådet LEIJON erhöll ordet för att besvara herr *Lorentzons* (vpk) den 11 mars anmälda fråga, nr 114, och anförde:

Herr talman! Herr Lorentzon har frågat mig om jag avser att ta några initiativ för att deltagare i arbetsmarknadsutbildning skall kunna få utbildningsbidrag under längre tid än två dagar i månaden för vård av sjukt barn.

Svaret på herr Lorentzons fråga finns i propositionen 45 om riktlinjer för arbetsmarknadsutbildningen, som regeringen överlämnade till riksdagen den 17 mars 1975. Där har jag förordat att de nuvarande reglerna om sjukledighet skall kompletteras med en rätt till ytterligare tio dagars ledighet per år med bibehållet utbildningsbidrag för vård av sjukt barn.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Sedan år 1960 har de personer som genomgår s. k. arbetsmarknadsutbildning i Sverige blivit allt fler, och antalet är nu uppe i över 100 000 per år. AMU-center finns nu på ett flertal platser i Sverige.

Det kanske mest kännetecknande för detta slag av utbildning har varit de med utbildningen förknippade orimliga ekonomiska och sociala villkoren. Under det att den ekonomiska standarden för övriga grupper i landet ökat har villkoren för personer vid AMU stadigt försämrats alltsedan detta slag av arbetsmarknadsutbildning startade. Livsmedelspriserna har exempelvis under denna tid ökat dubbelt så mycket som bi-dragen.

Dessa frågor har varit föremål för behandling i denna kammare under flera år i anslutning till motioner från vpk. Den fråga som jag ställde till statsrådet Anna-Greta Leijon den 11 förra månaden och som besvaras här i dag kan synas vara en detalj i det frågekomplex som gäller de ekonomiska och sociala villkoren vid arbetsmarknadsutbildningen. För dem det gäller är dock problemet – att erhålla utbildningsbidrag vid vårdnaden av sjukt barn – av stor vikt. Det är väsentligt att inte stå utan

Nr 45

Tisdagen den
1 april 1975

Om vidgad rätt att under arbetsmarknadsutbildning vara ledig för vård av sjukt barn

Tisdagen den
1 april 1975

*Om vidgad rätt att
under arbetsmark-
nadsutbildning vara
ledig för vård av
sjukt barn*

försörjningsmöjligheter då barnen blir sjuka. Ersättning från sjuk-kassa för vård av sjukt barn har inte utgått till deltagare i kurser inom arbetsmarknadsutbildning, då utbildningsbidraget inte räknas som inkomst av förvärvsarbete. Något beslut från myndigheter eller skrivelser därifrån om ledighet med bibehållet utbildningsbidrag vid vårdnaden av sjukt barn har inte funnits. AMU-elev, som har sjukt barn hemma som behöver vård och tillsyn, har fått utnyttja de s. k. ea-dagarna. De är avsedda för enskild angelägenhet och kan betraktas som semesterdagar. Det gäller två utbildningsdagar per månad av beviljad utbildningstid, och under dessa dagar har utgått oavkortat utbildningsbidrag. Men sjukdomar tar som bekant inte någon hänsyn till antalet dagar. Sjukdom kan vara längre tid än två dagar, och när det sker ökar de ekonomiska svårigheterna för de människor det här är fråga om.

Min fråga till statsrådet gällde därför om statsrådet ämnade ta initiativ för att oavkortat utbildningsbidrag skall utgå under längre tid än två dagar per månad för vård av sjukt barn. Den frågan ställdes alltså innan proposition 45, som statsrådet refererar till, hade kommit oss riksdagsmän till handa. Den lades fram den 17 mars. I svaret anger statsrådet att hon anser att utbildningsbidrag skall kunna utgå för tio dagar under en tolv månadersperiod, utöver två dagar per månad, för vård av sjukt barn. Detta är ett klart framsteg. Men man skulle i vissa sammanhang kunna önska sig en utbyggd samhällsservice. Vi har en utbyggd arbetsmarknadsutbildning, och varför då inte också utbyggd samhällsservice? Min fråga lyder: Förbereder regeringen en utbyggd samhällsservice när det gäller arbetsmarknadsutbildningen?

Fru statsrådet LEIJON:

Herr talman! Jag delar herr Lorentzons uppfattning att det är ett problem när barnen blir sjuka – både för de människor som går i arbetsmarknadsutbildning och för dem som har ett förvärvsarbete. Därför har jag föreslagit den här förändringen av gällande bestämmelser, som alltså tillgodoser herr Lorentzons önskemål.

När det sedan gäller den andra frågan, som är ytterligare en aspekt på detta problem, har vi i dag inom arbetsmarknadsutbildningens ram möjligheter att ge eleverna barn-tillsyn. Den totalram som vi har fastställt för detta har ännu inte utnyttjats. Det finns, trots detta, anledning att se efter om vi behöver göra några förändringar när det gäller möjligheterna att erbjuda barn-tillsyn till elever i arbetsmarknadsutbildningen, och vi för diskussioner i den här frågan inom arbetsmarknadsdepartementet.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret på frågan och även för tillägget. Jag sade i mitt förra inlägg att det som signaleras i proposition 45 är ett klart framsteg. Det statsrådet nu meddelar är ytterligare ett framsteg, och jag vill tacka för svaret på frågan.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Meddelande om besvarande av interpellation nr 41 om omplaceringen av statsanställd som ej önskar medfölja vid verksamhetsflyttning

Herr statsrådet LÖFBERG:

Herr talman! Herr Wijkman erhöll den 11 mars 1975 kammarens tillstånd att till mig ställa ett antal frågor om omplacering av statsanställd som ej önskar medfölja vid verksamhetsflyttning. Vid årsskiftet vidtogs en rad åtgärder för att underlätta omplaceringsarbetet. Effekten av dessa åtgärder kommer att belysas genom sammanställningar som statens personalnämnd nu arbetar med. Jag bedömer det som angeläget att få del av dessa sammanställningar innan jag besvarar interpellationen.

§ 6 Om planerna på samarbete mellan NJA och Kruppkoncernen i fråga om ett valsverk i Luleå

Herr industriministern JOHANSSON erhöll ordet för att besvara herr *Burenstam Linders* (m) den 28 februari anmälda interpellation, nr 38, och anförde:

Herr talman! Herr Burenstam Linder har frågat mig om jag vill redogöra för planerna på att bygga ett stort valsverk i samarbete mellan NJA och Krupp.

Jag kan lika litet nu som när herr Burenstam Linder förra gången interPELLERADE i samma fråga redogöra för några planer på en valsverksutbyggnad. Vad jag nu som då kan bekräfta är att NJA tillsammans med Kruppkoncernen påbörjat teknisk-ekonomiska utredningar om ett valsverkssamarbete och att dessa utredningar kan väntas vara färdiga i slutet av innevarande år.

Herr Burenstam Linder har i sin nya interpellation upprepat frågan varför tankarna på ett valsverk inte aktualiserades i samband med debatten om Stålverk 80. Jag kan här bara upprepa vad jag sade i riksdagen den 27 februari när jag förra gången svarade på denna fråga. Diskussionerna om ett gemensamt valsverk vid NJA kom i gång efter en förfrågan från Kruppkoncernen, som står inför alternativa lösningar i fråga om utbyggnad av den egna valsningskapaciteten. Ett självklart alternativ för Krupp är att bygga ut i Västtyskland. Krupps idé att bygga ett valsverk i anslutning till Stålverk 80 intresserar NJA, som på sitt ordinarie investeringsprogram hade en utbyggnad av den egna valsningskapaciteten i det "gamla" stålverket. En utbyggnad gemensamt med Krupp skulle komma att frigöra såväl finansiella som administrativa resurser, och frågan bör därför närmare studeras.

Projektuppslaget uppkom således under hand vid diskussionerna med Krupp under förra våren om köp av stålämnen från NJA. De båda företagen har därefter under hösten 1974, sedan regeringen sagt sig inte ha något att erinra häremot, igångsatt preliminära utredningar om för-

Nr 45

Tisdagen den
1 april 1975

Meddelande om besvarande av interpellation nr 41 om omplaceringen av statsanställd som ej önskar medfölja vid verksamhetsflyttning

Om planerna på samarbete mellan NJA och Kruppkoncernen i fråga om ett valsverk i Luleå

Tisdagen den
1 april 1975

*Om planerna på
samarbete mellan
NJA och Krupp-
koncernen i fråga
om ett valsverk i
Luleå*

utsättningarna för ett sådant gemensamt valsverksprojekt.

Inom Statsföretagsgruppen liksom inom andra företagsgrupper uppkommer ständigt projektidéer av olika slag. En del av dessa blir föremål för närmare utredningar och ett fåtal realiseras. Jag kan inte se att det är särskilt meningsfullt att ta upp en diskussion om ett projekt innan tillräckligt faktaunderlag föreligger. Om utredningarna visar att förutsättningarna för att realisera ett valsverkssamarbete mellan NJA och Kruppkoncernen är gynnsamma kan det bli aktuellt att ta upp en sådan diskussion. Om svenska stål företag vill ta upp diskussioner om ett samarbete på valsverksområdet är NJA självfallet berett att medverka i erforderligt utredningsarbete.

En annan fråga som herr Burenstam Linder tagit upp i samband med sin interpellation är varför NJA nu kan överväga ett samarbete med Krupp när man tidigare varit negativ till ett samarbete med svenska företag vid Stålverk 80. Jag vill till att börja med framhålla att mig veterligt har inget svenskt företag anmält intresse av att som meddelägare delta i utbyggnaden av Stålverk 80. Vidare vill jag påpeka att en eventuell satsning på ett valsverk inte skulle medföra en utvidgning av Stålverk 80. I Stålverk 80 kommer stålämnen att produceras. Detta ger industriella förutsättningar för annan stålindustri att valsa och vidaremanufakturera stål. Stålverk 80 är således som affärsidé helt skilt från den vidareförädling som under alla omständigheter måste ske av stålämnen. När det gäller avsättningen av stålämnen har NJA haft kontakt med svenska företag. Bl. a. har man haft ingående diskussioner med AB Svenska Kullagerfabriken om att förse en eventuell ny SKF-anläggning i Luleå med stål från Stålverk 80. Diskussionerna med SKF kan närmast jämföras med de preliminära utredningar som f. n. pågår rörande eventuell samverkan mellan Krupp och NJA. Dessa utredningar är inte av den omfattningen att den administrativa kapaciteten vid NJA nämnvärt påverkas.

Herr Burenstam Linder har vidare frågat mig hur finansieringen av ytterligare investeringar skall gå till när investeringskostnaderna för Stålverk 80 ser ut att öka. Han säger sig också från säkra källor ha hört att Stålverk 80 kommer att bli avsevärt dyrare än vad regeringen angav i maj förra året.

Jag ser ingen anledning att spekulera om finansieringen av ett valsverksprojekt som man ännu inte vet om det finns tekniska och ekonomiska förutsättningar att realisera. Beträffande de kostnadsökningar som de senaste årens mycket kraftiga internationella inflation kan komma att föranleda föreligger hittills enbart preliminära beräkningar. Jag räknar med att offertgivningen till Stålverk 80 någon gång under andra halvåret 1975 kommit så långt att man kan bilda sig en uppfattning om investeringskostnadernas utveckling.

Herr Burenstam Linder har vidare frågat hur Norrbottens inland, t. ex. Tornedalen, skulle drabbas av ett ytterligare sug till Luleå.

Ett område med undersysselsättning påverkas alltid av suget från ex-

panderande regioner med arbetskraftsbehov. I fråga om Norrlands inland har detta tidigare inneburit att en relativt stor utflyttning skett till i första hand Mellansverige. Luleås expansion genom Stålverk 80 och andra satsningar medför att omflyttningar i den mån de är ofrånkomliga främst sker inom länet, vilket medför att länet/regionen kan nå en balans i fråga om befolkningsutvecklingen och torde kunna emotse en ökning av befolkningen under den närmaste framtiden. Därigenom förbättras möjligheterna till en spridning av framtida lokaliseringsobjekt också till länets inlandsområden.

Som ett resultat av den regionalpolitiska stödverksamheten har hittills fem företag i Haparanda fått lokaliseringsstöd. I Pajala, Övertorneå och Överkalix har tre, fyra resp. ett företag fått lokaliseringsstöd. Men också företag på andra orter i inlandet har fått sådant stöd. Ansträngningarna att intressera såväl statliga som privata företag för lokalisering till denna del av landet fortsätter givetvis. En arbetsgrupp under ledning av landshövding Ragnar Lassinanti håller f. n. på att studera alternativa möjligheter att åstadkomma en ökning av sysselsättningen i Tornedalskommunerna. Jag vill också i sammanhanget nämna att Statsföretagsgruppen under senare år svarat för 75-80 % av industriinvesteringarna i hela Norrbottens län. Denna andel kommer knappast att minska under de närmaste åren, vilket visar att staten även som företagare prioriterar denna landsdel.

Herr BURENSTAM LINDER (m):

Herr talman! Mot bakgrund av rapporter om att man på statligt håll med Krupp diskuterat möjligheten att utvidga Stålverk 80 med ett valsverk ställde jag den 28 januari i en interpellation följande fråga:

”Vill industriministern redogöra för planerna på att bygga ett stort valsverk och för sättet på vilket olika förhandlingar i denna fråga drivits?”

Det var alltså två led i min fråga: dels – och det var huvudproblemet – handlade den om i vad mån det var rimligt att nu tänka sig Stålverk 80 utvidgat med ett stort valsverk, dels – och det var en mindre del av mitt spörsmål – gällde den hur diskussionerna om det här projektet hade förts.

Denna interpellation besvarade Rune Johansson den 27 februari. Jag fann, herr talman, hans framträdande den gången märkvärdigt. Det var inte därför att han hade synpunkter på min debatteknik. Det argumentet är jag i hög grad van vid från den föregående industriministern Krister Wickman, vilket inte nödvändigtvis behöver betyda att argumenten blir riktigare. Inte heller var det därför att industriministern fick bråttom och rusade i väg för att ta ett tåg. I den belägenheten kan man hamna även om man själv har satt ut dagen för debatt.

Nej, herr talman, det märkvärdiga låg i att statsrådet den där dagen talade med våldsamt hög röst och t. o. m. ville förmena mig att i mina inlägg ta upp frågor som oundgängligen aktualiseras inför tanken att utvidga Stålverk 80 med ett stort valsverk. Jag har aldrig förr hört att någon har velat hindra en interpellant att diskutera det som interpel-

Nr 45

Tisdagen den
1 april 1975

---

*Om planerna på
samarbete mellan
NJA och Krupp-
koncernen i fråga
om ett valsverk i
Luleå*

Tisdagen den
1 april 1975

*Om planerna på
samarbete mellan
NJA och Krupp-
koncernen i fråga
om ett valsverk i
Luleå*

lationen gäller.

Industriministern ville den gången att debatten bara skulle uppehålla sig vid vem som diskuterade med Krupp – NJA eller industridepartementet – vilket var en sidoordnad fråga i min första interpellation.

För att försöka få till stånd ett meningsutbyte blev jag tvungen att omgående interpellera på nytt. Enda skillnaden är att jag den här gången inte har tagit upp sidofrågan om vem som sköter diskussionerna med Krupp. Det är svaret på denna min andra interpellation som vi just har hört, och jag ber att få tacka industriministern för det.

I sitt nya svar slår industriministern inledningsvis fast, att jag en gång tidigare interPELLERAT i samma fråga och att jag upprepar mig – och, herr talman, det är precis riktigt. Just därför var det endast ett försök att undertrycka debatt när industriministern förra gången hetsade upp sig. Förra gången hette det att jag borde tala om det som interpellationen gällde. Nu heter det att jag upprepar mig. Det är dumt att begära någon ursäkt, men det är klokt att begära en smula logik. Industripolitiken blir bättre på det viset.

Industriministerns upphetsning när vi debatterade förra gången stämmer väl överens med hur socialdemokraterna har drivit debatten om Stålverk 80. Det har varit något som liknat debattförtryck. Utredningsmaterialet hemligstämplades i stor utsträckning. Inte ens den referensgrupp som industriministern tillsatte för att följa planeringen av Stålverk 80 fick tillfälle att se ett verkligt utredningsmaterial. I propositionen gavs ofullständig information. Så saknades t. ex. rimlig finansieringskalkyl. Delvis var informationen i propositionen vilseledande, t. ex. vad gäller miljöpåverkningarna av Stålverk 80. Den som vågade framföra några synpunkter som innebar att man inte svor på Bibeln blev knappast bemött i sak men illa hanterad som person. Statsföretags chef Per Sköld utsattes för otrevlig behandling när han vågade offentligen uttrycka vissa negativa synpunkter på stålverksplanerna. Samma sak gällde de tre ekonomer som gjorde en omfattande utredning som var kritisk mot Stålverk 80. De förkastades i alla tonarter och med bedrövliga argument som att de var mer eller mindre köpta av Industriförbundet.

Att man måste påminna om dessa ting en gång till beror på det tonfall som industriministern ville använda mot mig i den föregående debatten.

Låt oss då övergå till sakfrågan – den som spelar någon egentlig roll.

Anledningen till att jag ansåg det mödan värt att framställa ytterligare en interpellation var att statsrådet under vår förra debatt förklarade sig beredd att under våren ställa upp i en diskussion om hela problematiken kring NJA och Stålverk 80. Nu har vi möjlighet att se vad statsrådet har att säga denna gång.

Först och främst noterar jag att statsrådet har tagit vissa initiativ för att försöka förbättra sysselsättningen i Norrbottens inland. Det är bra, eftersom det här finns en befogad rädsla att suget till Luleå skall ödelägga den egna bygden. Vi kommer att följa utvecklingen med stor uppmärksamhet. Industriministern noterar att man givit olika företag lokalise-

---

*Om planerna på
samarbete mellan
NJA och Krupp-
koncernen i fråga
om ett valsverk i
Luleå*

ringsstöd – i Pajala och på andra platser. Även det är bra. Men låt oss också notera, herr industriminister, att alla företag, och även de som inte fått något lokaliseringssstöd, belastas med mycket höga skatter på sysselsättningen – löneskatter. Man ger enorma lokaliseringssubventioner till Stålverk 80 men kräver ut löneskatter av jordbrukare och småföretagare i Norrbottens inland. Det finner jag vara en bakvänd politik.

Varför redovisade man inte valsverksplanerna i maj förra året när Stålverk 80 diskuterades? På den frågan finner jag inte något riktigt svar. Statsrådet säger att projektuppslaget kom under förra våren, och kanske man med det skall förstå att detta uppslag kom först efter riksdagsdebatten i maj. Men så var det inte att döma av uttalanden som NJA-chefen disponent Edström har gjort. Han har klart sagt att initiativet till ett valsverk framfördes redan under senhösten 1973.

Men det är inte bara så att man underlät att tala om valsverksidéerna. Det är i själva verket så att man ansträngde sig att tala om att det inte var rimligt att tänka sig att det skulle bli ett valsverk också.

I Metallarbetaren nr 14 förra året sade disponent Edström bl. a. följande: "Idén bakom Stålverk 80 är att vi här ska tillverka stålämnen i rationell skala. Dessa ämnen vidareförädlas i välbelägna valsverk i mellansverige och på kontinenten." Han sade också i samma sammanhang: "NJA tar fullt ansvar för ämnesproduktionen. De andra verken tar ansvar för utvalsningen av ämnen till färdigprodukter."

Liknande uttalanden gjordes i propositionen och i riksdagsdebatten.

Uttalandena i Metallarbetaren är f. ö. ganska intressanta bl. a. mot bakgrund av att Metallindustriarbetareförbundet den 15 november 1971 i en skrivelse till industriministern uttryckte stor oro inför perspektivet att i framtiden investeringar i råstålstillverkning och manufakturering skulle komma att gå Bergslagen förbi.

För att motivera sin tystnad vad gäller valsverksplanerna vill statsrådet också mena att det ständigt finns projektidéer och att han inte kan se "att det är särskilt meningsfullt att ta upp en diskussion om ett projekt innan tillräckligt faktaunderlag föreligger". Men, herr talman, det är ju nästan ett komiskt argument, eftersom hela idén att bygga själva Stålverk 80 framfördes innan tillräckligt faktaunderlag förelåg. Att det då ansågs meningsfullt att diskutera kanske berodde på att vi hade en valrörelse.

Sedan kan man ju också fråga sig om det verkligen blir meningsfullt att diskutera när vad statsrådet kallar "tillräckligt faktaunderlag" föreligger. Jag skulle inte bli förvånad om detta s. k. faktaunderlag, när det föreligger, i sedvanlig ordning kommer att hemligstämplas.

Nej, herr industriminister, jag tycker att det är mycket meningsfullt att diskutera nu, och jag är därför glad att dessa upplysningar om valsverksidéerna kommit fram. Att de har kommit fram beror inte på regeringens stora intresse av att i praktiken ge den insyn man så ofta så vackert talar om och kräver av andra. Nej, upplysningarna har kommit från Bonn, inte från Stockholm.

Det är meningsfullt att diskutera nu därför att dessa planer ställer

*Om planerna på
samarbete mellan
NJA och Krupp-
koncernen i fråga
om ett valsverk i
Luleå*

regeringens agerande i en intressant belysning. Utöver de exempel på det som jag redan har givit möter vi här den tankeväckande frågan varför regeringen nu kan överväga ett samarbete med Krupp när man tidigare varit negativ till ett samarbete med svenska företag i Stålverk 80.

Herr talman! Det är en mycket intressant fråga. Statsrådet säger att honom vederligt har inget svenskt företag anmält intresse att som meddelägare delta i utbyggnaden av Stålverk 80. Det är helt möjligt att det är på det viset. Men vid den presskonferens som gavs när propositionen om Stålverk 80 lades fram meddelade – enligt pressreferatet – disponent Edström som ”en bekräftelse på 4,6-miljarderprojektets framtidsutsikter --- att många utländska och svenska företag har hört av sig för att få vara med i stålverket. --- Men de har alla fått nej. Vi vill ha renodlade ägarförhållanden, framför allt med tanke på prisförhandlingarna --- . Han bekände också att han inte vill dela med sig av den förtjänst han väntar sig.”

Nu kan det gärna få vara hur det vill med frågan om det verkligen var några svenska eller utländska företag som tidigare anmält ett intresse att få vara med i Stålverk 80. Det var under alla omständigheter inte det motivet som socialdemokraterna gav för avslag på moderaternas begäran att man skulle hålla nere riskerna med Stålverk 80 genom att söka samarbete med svenska stålföretag. Regeringen och dess företrädare förkastade samarbetsidén *i princip*.

Låt mig, för att vi skall se detta, än en gång återge vad som sades i debatten förra året om Stålverk 80 på den här punkten.

I sitt inlägg i debatten den 28 maj förra året avslutade näringsutskottets socialdemokratiska ordförande herr Svanberg en mot moderaterna riktad ironisk tirad på följande sätt:

”Att bilda ett särskilt bolag tycker jag skulle vara tokigt också från en annan synpunkt. Då avskärmar man sig från de erfarenheter och den kunnighet som NJA har på platsen. Är det inte vettigare att göra vad man kan för att befria den nuvarande chefen för NJA från rutingörsmål – det är styrelsens och Statsföretags sak att ordna det. Han är en helt nödvändig person i denna uppbyggnad – utan honom skulle jag ha svårt att tänka mig det här beslutet.”

Industriministern själv avfärdade vårt förslag i mycket korta ordalag och sade att någon ytterligare sakkunskap och erfarenhet inte behövdes utöver den som fanns inom NJA.

Den socialdemokratiska majoriteten i näringsutskottet skrev den gäng- en följande om vårt krav på samarbete med andra stålföretag:

”En sådan uppdelning av den samlade malmförädlingsverksamheten i Luleå på två bolag som motionärerna tänker sig kan enligt utskottets mening inte vara rationell och avstyrks följaktligen bestämt.”

Uppfattningarna om vad som är klokt när det gäller samarbete eller inte samarbete tycks ändras med förvånande hastighet.

Sedan har vi frågan om hur finansieringen av ytterligare stora projekt skulle gå till, när Stålverk 80 sannolikt blir mycket dyrare än vad re-

geringen sade förra året. Statsrådet ville inte ge några upplysningar på den punkten. Han säger så här: "Beträffande de kostnadsökningar som de senaste årens mycket kraftiga internationella inflation kan komma att föranleda föreligger hittills enbart preliminära beräkningar."

Detta är alltså hämtat ur det interpellationssvar som vi nyss har hört läsas upp, och det är ett mycket konstigt uttalande. Det är för det första underligt att hänvisa till "de senaste årens mycket kraftiga inflation". De senaste årens? Man skall här observera att det är mindre än ett år sedan regeringen i riksdagen angav att Stålverk 80 skulle kosta 4,6 miljarder. Att då komma och hänvisa till prisstegringar som inträffade 1972 och 1973 är i grovsta laget och knappast smickrande för vare sig industriministern eller NJA:s ledning.

För det andra går det knappast att hänvisa ens till prisstegringar som har inträffat under det senaste året, ty den beräknade investeringskostnaden om 4,6 miljarder som regeringen angivit är i löpande priser. Man har alltså redan tagit hänsyn till inflationen. Att därefter komma och skylla prisstegringarna på inflationen går knappast. Regeringen måste ju i maj förra året ha varit medveten om att inflationstrycket var ganska kraftigt. Om något har detta inflationstryck sedan maj förra året minskat.

Slutligen undrar jag varför industriministern inte vill lägga fram dessa som han kallar preliminära beräkningar över hur dyrt Stålverk 80 nu väntas bli. Han förklarade i vår debatt för en månad sedan att han var "beredd att under våren ställa upp i en diskussion om hela problematiken kring NJA". Detta hur dyrt det blir med Stålverk 80 hör väl rimligen till hela problematiken. Att beräkningarna är preliminära kan inte vara ett hinder att ange dem. Förra året angav man ju beräkningar för hur mycket det skulle kosta, och det måste rimligen ha varit mera preliminära beräkningar än de som nu föreligger. Men då visste man att Stålverk 80 skulle kosta 4,6 miljarder i löpande priser. Det borde ju nu, nästan ett år senare, vara lättare att tala om vad det kommer att kosta.

Herr talman! Det finns också ett antal andra stora frågetecken runt Stålverk 80, och dem måste jag väl också helt kort fästa uppmärksamheten på, inte därför att vi skall bredda debatten till att omfatta allting, utan därför att de problem som gör sig gällande i detta projekt ju har betydelse för hur man skall ställa sig till ytterligare utbyggnader och utfästelser. Regeringen har underskattat problemen – de problem som vi ville minska genom att föreslå att man redan från början skulle söka samarbete med andra svenska stålföretag. För någon tid sedan diskuterades här i kammaren de särskilda transportproblem som NJA och Stålverk 80 kommer att utsättas för. Den debatten och andra uppgifter som framkommit tyder på att regeringen har underskattat dessa svårigheter och de kostnader som de kommer att dra med sig.

Vi har under senare tid kunnat läsa olika yttranden som avgivits om de miljöproblem som Stålverk 80 ger upphov till.

I propositionen säger industriministern:

"NJA har noggrant utrett vilka reningsanläggningar m. m. som er-

*Om planerna på
samarbete mellan
NJA och Krupp-
koncernen i fråga
om ett valsverk i
Luleå*

Tisdagen den
1 april 1975

---

*Om planerna på
samarbete mellan
NJA och Krupp-
koncernen i fråga
om ett valsverk i
Luleå*

fordras och hur kraven från naturvårdande myndigheter bäst kan tillgodoses."

Men naturvårdsverket har en helt annan uppfattning. I ett yttrande som verket i dagarna avgivit säger man inledningsvis att "bolagets" – dvs. NJA:s – "ansökan är ofullständig på flera punkter". På punkt efter punkt klagar naturvårdsverket över att det underlagsmaterial som NJA levererat är otillräckligt och att ambitionsgraden vad gäller miljövårdande insatser är låg.

När man läser detta, herr industriminister, kan man inte undvika att dra slutsatsen att det var en slarvigt hopkommen proposition industriministern lämnade trots att detta gäller Sveriges största industriella projekt.

I propositionen förra året säger industriministern att "koltillgången i världen är mycket god och NJA:s kolförsörjning torde inte behöva möta några större problem".

Detta är på nytt ett uttalande gjort med en häpnadsväckande lättvindighet – att döma av vad industriministern själv hade att säga för några veckor sedan här i kammaren. Det hette då att förhandlingarna om inköp av kol var komplicerade och att man inte kunde skönja något resultat av dem.

Herr talman! Jag upprepar att jag gör dessa påpekanden om de omfattande problem som är förenade med NJA och Stålverk 80 därför att jag tycker att man skall klara av det man redan åtagit sig innan man gör nya åtaganden. Det är utomordentligt viktigt för landet och för regionen att Stålverk 80 inte blir ett misslyckande. Jag kan inte finna att industriministern har övertygande visat att situationen när det gäller Stålverk 80 är sådan att det mest påträngande är att fundera över hur man skall kunna göra ytterligare utvidgningar.

De utredningar man nu gör tillsammans med Krupp är dock, säger industriministern, "inte av den omfattningen att den administrativa kapaciteten vid NJA nämnvärt påverkas". Även detta finner jag vara ett mycket underligt påpekande. Om man vill göra en utredning om fortsatta, mycket stora investeringar i samarbete med ett utländskt företag måste denna utredning göras noggrant och inte på en höft. Och skall dessa utredningar göras noggrant är det svårt att förstå att de inte skall komma att ta väsentliga administrativa resurser i anspråk. Annars blir det bara slarv, och man får inte vad industriministern kallar ett "tillräckligt faktaunderlag". Och med tanke på de problem som finns inom Stålverk 80 skulle jag vilja varna för att på detta stadium dra administrativa resurser bort från omedelbara, pressande uppgifter.

Herr industriministern JOHANSSON:

Herr talman! Jag skall inte så mycket uppehålla mig vid den föregående interpellationsdebatten. Jag vill bara erinra om de enligt min mening strategiska meningarna i den interpellation herr Burenstam Linder framställde den 28 januari 1975. Herr Burenstam Linder sade där om ett

eventuellt valsverk: "Både planering och insyn förefaller också bristfälliga när man erfar att 1) NJA-chefen diskuterat valsverksfrågan med Krupp under 1973 men ej sedan dess, att 2) en expertgrupp inom industridepartementet under senare tid diskuterat och förhandlat med Krupp och att 3) Statsföretags ledning, som har det egentliga ansvaret, ej ens varit informerad om dessa planer och förhandlingar."

Jag har tidigare sagt – och jag upprepar detta – att samtliga dessa tre punkter är felaktiga, för att inte säga lögnaktiga. Med dem söker herr Burenstam Linder på ett demagogiskt sätt ge en vilseledande bild av vad som har förevarit. För det första är det NJA-chefen som har diskuterat valsverksfrågorna. För det andra har inte industridepartementet diskuterat och förhandlat med Krupp. För det tredje var Statsföretags ledning informerad. Att jag mot denna bakgrund kände mig en aning upprörd – jag kanske hellre skulle säga besviken – över det sätt på vilket herr Burenstam Linder önskade diskutera denna fråga, tycker jag inte är så egendomligt.

Men låt oss då gå in i en mera reell diskussion om Stålverk 80! Jag är intresserad av det.

Det gäller en stor fråga – en för landet utomordentligt viktig fråga och en för den landsdel som den berör avgörande fråga, både i nuet och för framtiden.

Man kan givetvis diskutera i vilken omfattning debatten kring Stålverk 80 varit öppen eller inte. Vi anser att det med hänsynstagande till de affärsrättsliga problemen ändå kunde föras en öppen debatt. Jag har tidningscitat här som jag tycker att jag kan få redovisa – däribland ett från den 4 december i fjol, där chefredaktören för tidningen Arbetet skriver: "Räta ut frågetecknen kring Stålverk 80." Det är en mycket bra artikel. Han menar att ännu större öppenhet bör förekomma, och jag är beredd att diskutera det. Men han säger beträffande Stålverk 80: "Förberedelserna för stålverket har hittills av allt att döma handlagts med stor skicklighet. Det har dessutom skett under osedvanlig öppenhet." Det är hans uppfattning om detta. Från sin post som chefredaktör för en av landets största tidningar har han följt den offentliga debatten kring det här problemet. – Men som sagt var: Herr Burenstam Linder har inte varit nöjd. Jag kan inte säga annat än att debatten om Stålverk 80 har förts öppet i riksdagen och att riksdagen har tagit ställning på grundval av det materialunderlag som har förelegat.

Men är då detta materialunderlag sådant att det kan påstås att det inte varit tillräckligt omfattande, att frågan inte varit tillräckligt utredd, utan att det finns bristfälligheter i materialet? Vad är det som måste vara avgörande när man tar ställning till en sådan fråga? Jo, det måste ju bl. a. vara möjligheterna att få avsättning för de produkter som man skall framställa. Här gäller det alltså stålämnen. Diskussionen måste då i första hand röra sig omkring frågorna: Finns det utrymme för en ökad stålkonsumtion i världen? Hur ser det ut i nuet, och hur kommer det att se ut för framtiden? All den tillgängliga expertis som vi anlitat –

Tisdagen den
1 april 1975

---

*Om planerna på
samarbete mellan
NJA och Krupp-
koncernen i fråga
om ett valsverk i
Luleå*

bl. a. Nippon Steel i Japan, ett av världens ledande stålverk, som utfört grundplanen för Stålverk 80, men även en rad andra internationellt mycket ansedda konsultföretag som har tillfrågats – har haft den uppfattningen, och även delgett oss den, att stålkonsumtionen under den närmaste 10–15-årsperioden kommer att öka mycket väsentligt.

Jag har framför mig en artikel ur Veckans Affärer från den 7 november i fjol som återger en rapport av chefen för International Iron Steel Institute, vilket representerar 98 % av västvärldens stålkapacitet och 70 % av hela världens. Man säger i denna artikel från november 1974 – således sedan vi fattat beslutet om Stålverk 80 – att behovet av ny stålkapacitet i västvärlden fram till 1985 uppgår till drygt 500 miljoner årston – en fördubbling av den nuvarande kapaciteten, enligt beräkningar vid detta institut. Mången expert, heter det vidare i artikeln – och härvid återoppar man också Grängesbergsschefen, eller Gränges Stål Oxelösunds Järnverks chef, kanske jag bör säga, eftersom det finns flera chefer i Grängesberg – förutsätter en kronisk stålbrist under 1970-talet.

Jag återgår till International Iron Steel Institutes beräkningar, att det finns realistiska förutsättningar för projekt med ny kapacitet på sammanlagt 240 miljoner årston, vilka skall byggas före 1985. Av ett uppmätt behov av 500 miljoner årston räknar institutet alltså med att en produktion på 240 miljoner ton skall kunna realiseras. Det är ca hälften av det beräknade årsbehovet, och i denna siffra ingår också NJA:s 4 miljoner ton.

Sammanfattningsvis sägs slutligen i artikeln: "Miljövårdshänsyn stoppar stålproduktionens expansion i industriländerna medan höga oljepriser, brist på livsmedel och därmed följande kapitalbrist kan stoppa stålexpansionen i utvecklingsländerna." Resultat enligt Veckans Affärer: "– – fortsatt stålbrist. Sverige med malm, kapital och stora vidder i norr befinner sig i en sällsynt gynnad situation."

Vad finns det mer som bekräftar riktigheten av bedömningarna? Ja, det finns ingenting som motsäger de beräkningar som gjordes av NJA, Statsföretag och regeringen med de särskilda organ som vi anlitade. Där emot finns det en bekräftelse på samma uppfattning. I en tidning som utkom den 4 mars i år återges från vårt broderland Norge ett meddelande till kommunen Mo i Rana, där den norska staten har ett järn- och stålverk. I tidningsartikeln redovisas expansionsplanerna för det norska statliga järn- och stålverket. Expandera eller dö, säger järnverkets direktör när han presenterar planerna. Man tredubblar sin kapacitet. Varför? Jo, därför att stålmarknaden är ganska positiv för producenterna under de närmaste tio åren. Det kommer att råda knapphet på stål under minst den perioden, trodde järnverkets direktör och menade att det var det viktigaste skälet till att planerna borde genomföras.

Tyvärr, säger man i Norge, begränsas Norges möjligheter att bygga ut av brist på elektrisk energi. Det kanske verkar egendomligt – jag har sagt detta tidigare i kammaren i anslutning till en energipolitisk debatt. Men vad jag kan förstå har man inte i sin planering av energiförsörjningen kunnat lägga upp en plan för elproduktionen som skulle

---

*Om planerna på
samarbete mellan
NJA och Krupp-
koncernen i fråga
om ett valsverk i
Luleå*

möjliggöra en så snabb utbyggnad som man själv anser att det finns förutsättningar för. Vi har det i det avseendet bättre ställt; låt oss känna tacksamhet över det.

Nå, det norska beslutet kommer alltså ett knappt år efter det att vi har beslutat om Stålverk 80. Man har haft möjlighet att granska vårt material och att följa den fortsatta konjunkturutvecklingen under ett år, och man kommer fram till samma resultat: brist på stål kommer att föreligga, alltså skall man bygga ut.

Det är intressant att konstatera att ungefär samma dagar, i början av mars, hade Svenska Dagbladet en artikel där man redovisade att Grängesbergsbolaget kommer att bli, som tidningen skriver, Sveriges stålcenter nr 2, en Mellansveriges motsvarighet till Luleå på 1980-talet. Detta förutser verkställande direktören i Oxelösunds Järnverk. Han säger att han på ett tidigt stadium stödde själva affärsidén bakom Stålverk 80. Han ansåg att den var sund och riktig – att man alltså borde förädla malmen mer än till kulsinter, att man borde gå över till ämnesproduktion. Han anser nu att det är riktigt att man också från Grängesbergsbolagets sida genomför en motsvarande investering – inte storleksmässigt, ehuru det ändå är fråga om en kapitalinsats på 1,5 miljarder i 1974 års priser, ifall jag minns siffrorna rätt. Man skall alltså enligt planerna på sikt fördubbla kapaciteten i Oxelösund.

Ett år efter det att Stålverk 80 beslutats bestämmer sig alltså ett annat stålverk i Sverige för att fördubbla sin kapacitet. Vad är det då som säger att det beslutsunderlag som vi hade för Stålverk 80 var felaktigt eller bristfälligt, såsom herr Burenstam Linder gör gällande?

Andra har haft vårt material att tillgå, de har kompletterat materialet och kommit fram till samma uppfattning och bestämt sig för att investera. Jag har inte hört herr Burenstam Linder säga någonting om Grängesbergsbolaget. Eller tänker herr Burenstam Linder nu meddela Grängesbergsbolaget sin uppfattning om bristfälligheten i utredningen, om det bekymmersamma i att man bestämmer sig för en sådan investering? Det vore ännu mer rimligt – om han verkligen hade den uppfattning som han här för till torgs – att han varnade det privatkapitalistiska företaget Grängesbergsbolaget för en sådan investering.

Nej, herr Burenstam Linder, jag tror att dessa företrädare för järn- och stålindustrin, både i Norge och i det privata Grängesbergsbolaget, har full täckning för sin optimism och för sin beredvillighet att nu göra betydande satsningar för framtiden.

Eftersom herr Burenstam Linder åter tagit upp frågan om den negativa attityd som regeringen och ledningen för NJA skulle ha till frågan om samarbete vill jag gärna säga att vi är beredda att samarbeta med svensk järn- och stålindustri. På vilka områden det skall ske kan självfallet diskuteras.

År 1957 bestämde vi oss i princip för att lösa ut de privata intressenterna ur LKAB. Det skedde i fullt samförstånd, och staten är nu till 95 % ägare av malmfyndigheterna i malmfälten. Jag anser då fortfarande att

Tisdagen den
1 april 1975

*Om planerna på
samarbete mellan
NJA och Krupp-
koncernen i fråga
om ett valsverk i
Luleå*

det är rimligt att staten, sedan vi också byggt upp en järn- och stålindustri i Luleå, NJA, tar ansvaret för en vidareutbyggnad och även för kapitalinsatsen. Att vi därutöver går in i ett samarbete med andra svenska eller utländska företag då det gäller en vidareförädling av malm- eller stålslämnerna tycker jag är lika rimligt.

Sedan frågan om ett sådant samarbete nu blivit offentlig har jag därför sagt att vi har överläggningar med Krupp och även med det svenska företaget SKF. Om dessa överläggningar ger något resultat vet jag i dag inte om. Jag hoppas under alla omständigheter att förhandlingarna med SKF skall leda fram till ett resultat, och jag avvaktar med stort intresse den vidareutredning som förekommer beträffande ett eventuellt samarbete med Krupp – jag skall återkomma till den saken om ett ögonblick.

Men att jag tar upp denna fråga direkt i anslutning till min erinran om järnverkschefens i Oxelösund uttalande beror på att en fackföreningsman från Grängeskongcernen framträder i samma tidningsartikel och förordar ett samarbete mellan staten och Grängesbergsbolaget. Han säger enligt tidningen: "Om det visar sig att man inte från Gränges har ekonomiska resurser att utvidga OJ, så vill vi helst se staten som samarbetspartner. Först i sista hand vill man se OJ göra upp med någon utländsk partner." Så säger fackföreningens ordförande.

Chefen för Oxelösunds Järnverk menar å sin sida att ett ökat samarbete med den statliga stålindustrin är önskvärt, exempelvis vid kolförsörjning men inte nödvändigtvis kring de stora expansionsplaner han hoppas så mycket av. Då bör det först gälla de företag som skulle bli naturliga avnämare till Oxelösunds Järnverk. Jag finner inget märkvärdigt i detta. Jag kan säga herr Burenstam Linder att vi har erbjudit flera av de svenska järn- och stålindustrierna statens medverkan – inte övertagande av företagen; det skulle vi också kunna diskutera om det funnes intresse. Men vi har erbjudit ett samarbete – eventuellt som meddelägare – för att medverka till den kapitalanskaffning som behövs för att klara de stora investeringarna. Vi har inte i något sammanhang sökt pressa oss på. Men vi har sagt att om det finns intresse, även för ett så långt gående samarbete som meddelägarskap, så är vi beredda till det.

Jag tror att den attityd som Oxelösundschefen redovisat i tidningsartikeln – samarbete vid t. ex. kolförsörjning men inte nödvändigtvis vid de stora expansionsplanerna – är ungefär den attityd vi mött hos dem vi samtalat med. Det har inte föranlett oss att på något sätt bli griniga. Visserligen är det klart att vi skall samarbeta där så är möjligt men det intressanta är att Grängesdirektören säger att samarbetet bör först gälla de företag som skulle bli naturliga avnämare till Oxelösunds Järnverk.

Detta är en respektabel ståndpunkt från Oxelösundschefens sida, men, herr Burenstam Linder, är den inte lika respektabel om den uttalas av chefen för det statliga NJA? Det vore enligt min uppfattning helt riktigt.

Det pågår också diskussioner om en vidareförädling. Skall vi gå längre i fråga om vidareförädling och på vilket sätt? Självklart har ledningen

Tisdagen den
1 april 1975

---

*Om planerna på
samarbete mellan
NJA och Krupp-
koncernen i fråga
om ett valsverk i
Luleå*

för NJA, efter uppmaning från regeringen, vilket i och för sig inte behövdes, haft åtskilliga överläggningar med de svenska företag som kan bli avnämare till Stålverk 80. Men vi uppmanade Statsföretag och NJA:s ledning i brev hösten 1973 att söka kontakt med de presumtiva kunderna även utanför landet för en mera ingående och nära diskussion om avsättning av stålämnen som skulle kunna produceras 1979 eller 1980.

Det var i dessa sammanhang som någon från Kruppkoncernen tog upp frågan om att i stället för att köpa stålämnen kanske man skulle överväga att bygga ett valsverk i Luleå. Detta hände ungefär vid jultid 1973 och rapporterades till industridepartementet och mig av NJA-chefen. Det var mycket oklart uttalat om det gällde att Krupp själva skulle bygga valsverk. I och för sig kunde de vara intresserade av det, enligt de preliminära samtal man haft. Vi sade: Släpp inte denna kontakt, den kan vara intressant. Men det finns ingen anledning att nu fördjupa sig i det här spörsmålet. Vi måste först se om vi skall bygga ett stålämnesverk innan vi ger oss in i en diskussion om att ta nästa steg.

Vi höll oss alltså mycket kallt avvaktande under hela våren och försommaren 1974, därför att detta var ingenting som trängde på, ingenting som pockade på en lösning.

Det inträffade under sensommaren 1974 att projektet om ett eventuellt valsverk också intresserade myndigheterna i Tyskland, vilket vi fick rapport om i augusti 1974, om jag inte missminner mig. Vi sade då till NJA-ledningen att det vore värdefullt att ha tillgång till material beträffande ett eventuellt sådant projekt för att få klarhet om kapitalbehov, sysselsättningseffekter m. m.

Det var alltså på sensommaren eller höstkanten 1974 som den här diskussionen fördes. Men här försöker herr Burenstam Linder framställa det så som om vi ville undanhålla den svenska riksdagen och den svenska allmänheten ett mycket vidlyftigt projekt i ett enligt hans uppfattning långt framskridet stadium när vi skulle ta beslutet om Stålverk 80. Nej, ärade kammarledamöter, det var inte alls på det sättet. Det var någonting med avsättningsproblemen kring Stålverk 80 och stålämnena som föresvävade det Kruppska företaget, som planerade att i Tyskland bygga ett valsverk och då sade, fritt översatt: Kanske kan vi bygga det i Sverige. När vi gav vårt medgivande till direktör Edström i NJA att ta upp närmare kontakter med Kruppkoncernen sommaren 1974 framhöll vi att om man skall diskutera ett sådant projekt och om det skall byggas i Sverige, är – så långt vi kan se – förutsättningen att vi har aktiemajoriteten i företaget. Mer har inte sagts om det här.

En första preliminär rapport har utarbetats av en arbetsgrupp bestående av representanter för de båda företagen. Herr Burenstam Linder har lagt mycket stor vikt vid att detta utredningsarbete sker på ett så grundligt sätt som möjligt. Jag delar hans uppfattning, men jag hävdar fortfarande i överensstämmelse med det besked vi har fått från NJA att det preliminära utredningsarbete som hittills bedrivits inte nämnvärt har tagit några administrativa krafter i anspråk. Går vi närmare in i den här dis-

Tisdagen den
1 april 1975

---

*Om planerna på
samarbete mellan
NJA och Krupp-
koncernen i fråga
om ett valsverk i
Luleå*

kussionen kan det självfallet komma att krävas mera av arbete och omsorg.

Sedan det här arbetet blev känt någon gång i början av januari i år – det är riktigt som herr Burenstam Linder säger att uppgiften kom från Bonn – har jag fått ta del av en preliminär rapport som framlagts av arbetsgruppen. Rapporten är daterad den 4 december 1974. Det är som sagt en mycket preliminär rapport som skall överarbetas. Den har inte skrivits i anslutning till den debatt som vi här för eller den offentliga diskussion som uppkommit, utan den har skrivits tidigare. Som jag nyss sade avlämnades den den 4 december 1974, och jag fick ta del av den den 5 december 1974. Enligt denna rapport är avsikten att – om man skall fortsätta arbetet och det gör man – framlägga ett mera grundligt material senast den 31 december 1975. Det skall syfta till att få fram ett beslutsunderlag för ett eventuellt förverkligande av projektet. Det är först när vi får detta material som vi har tillräckligt underlag för att söka göra en bedömning av de kapitalmässiga och ekonomiska problemen, liksom de sysselsättningsmässiga och lokaliseringsproblemen osv.

Arbetsgruppen har inte bara haft att undersöka möjligheten att lokalisera projektet till Luleå. Undersökningen har också under hand gällt tre à fyra andra lokaliseringssorter, alla utanför landet. Personligen har jag gett till känna den uppfattningen att det vore önskvärt att i detta arbete undersöka möjligheterna att lokalisera projektet till annat område än Luleå. Om detta är möjligt vill jag i dag inte uttala mig om. Jag vill bara klart ange att jag har gjort detta uttalande till NJA-ledningen, för det beaktande som det kan föranleda.

Anledningen till att jag ur den här rapporten återger ett par saker är att, självfallet, en viss oro har spritt sig också i Bergslagen. Man har undrat: Är det fråga om en konkurrent till den befintliga förädlingsindustrin i landet? Betyder det, frågar man från både företagshåll och fackligt håll uppe i Bergslagen, att vi här får konkurrens från en statlig industri, som kan påverka sysselsättningen i dessa områden? Samma fråga har kommit från Grängeschefens sida. Han säger – och det har jag redan citerat – att han stöder affärsidén bakom Stålverk 80. Skulle planerna på ett samarbete mellan NJA och Krupp gälla produkter som inte tävlar med andra svenska stålverksprodukter, tycker Grängeschefen att det är rimligt, men annars, anser han, bryter man hela idén med Stålverk 80. Skulle man fortsätta på linjen om vidareförädling uppstår ju ett direkt konkurrensförhållande mellan NJA och andra svenska järnverk.

Vad är idén bakom ett eventuellt valsverk? Det är att tillverka byggnadsbalk och universalstång. Enligt den mycket preliminära rapporten skall byggnadsbalken till 70 % enligt beräkningar avsättas i Västeuropa, främst i Tyskland men av de tyska intressenterna inom EG-området. De 25 % i övrigt som är universalstång skall användas för fartygsprofiler och eventuellt off-shore-material producerat i NJA. Den utredning som man håller på med påverkar såvitt jag kan se inte i något fall övriga

---

*Om planerna på
samarbete mellan
NJA och Krupp-
koncernen i fråga
om ett valsverk i
Luleå*

svenska järn- och stålindustrier. Det blir inget nytt konkurrensläge som här plötsligt uppstår. Detta har också enligt vad jag vet NJA-chefen underrättat dem om inom svensk järn- och stålindustri som har förhört sig om och varit intresserade av detta spörsmål. Jag tycker därför att det är riktigt att man fullföljer det utredningsarbete som pågår. Att det inte funnits anledning till större publicitet omkring detta utredningsarbete har också samband med att man från Kruppkoncernens sida har mycket bestämda önskemål om att projektarbetet hålls strängt konfidentiellt, "vilket måste beaktas av alla berörda parter". Jag läser direkt ur den här mycket preliminära rapporten.

Skulle alltså ett svenskt statligt företag som går in i en diskussion om ett eventuellt samarbete, där den andra parten kräver en strängt konfidentiell handläggning, vara förhindrat att genomföra ett sådant arbete? Jag anser självfallet att det skall redovisas – när vi har kommit så långt att vi har ett faktamaterial att redovisa, när vi kan ta ställning till om projektet av ekonomiska och sysselsättningsmässiga skäl över huvud taget bör genomföras. Då bör det göras offentligt och diskussion föras. Och såvitt jag kan förstå kommer det att krävas en medverkan med kapital från ägaren, dvs. staten. Därför torde det till syvende og sist bli fråga om riksdagens ställningstagande. Vi får alltså en offentlig debatt också kring det här projektet – om vi kommer dithän att det skall genomföras.

Herr talman! Jag har velat uppehålla mig vid den här frågan ganska länge, därför att jag har ansett att herr Burenstam Linder har sökt att med vilseledande uppgifter få till stånd en debatt kring ett projekt som ännu inte är så utrett att vi har förutsättningar att föra en ordentlig diskussion kring det.

Låt mig gå vidare. Jag har nämligen lovat herr Burenstam Linder att vi skall föra en grundlig debatt i den här frågan, och han skall få svar – så långt möjligt – på alla de frågor han ställt.

Herr Burenstam Linder har tagit upp frågan om kostnadsberäkning när det gäller Stålverk 80. Herr Burenstam Linder angav i debatten senast – om jag kommer ihåg rätt – att projektet Stålverk 80 skulle kosta 7 miljarder kr. Jag sade mig inte ha möjlighet att ange några siffror, eftersom vi inte hade ett sådant material framme. Jag har sagt i mitt interpellationssvar att det även nu är svårt att diskutera finansieringen av ett valsverksprojekt som man vet för litet om. Likaså vet vi för litet om vilka verkningar den internationella inflationen kan få exempelvis för Stålverk 80. Herr Burenstam Linder förmenar att man borde ha vetat detta mycket tidigare, under fjolåret. Jag har uppgifter från England – i en artikel i en tidning, Chemical Week – om att kostnaderna för utrustning och material för en crackningsanläggning under 1974 stigit med 65 %. Jag har en rad beräkningar, gjorda 1972 och 1973 för svenska projekt som inte blivit genomförda 1974. Kostnaderna för dessa har ökat väsentligt. Det är att beklaga. Det är bara att konstatera att så är förhållandet.

Tisdagen den
1 april 1975

---

*Om planerna på
samarbete mellan
NJA och Krupp-
koncernen i fråga
om ett valsverk i
Luleå*

I en artikel i Dagens Nyheter har Osvald Andreasson, utredningssekreterare i Skogsindustriernas samarbetsutskott, försökt göra en bedömning av vad totalkostnaden för sulfatfabriken i Värö – som invigdes 1972 och då kostade 450 milj. kr. – skulle vara 1974. Enligt den artikeln skulle kostnaden uppgå till 800 milj. kr.

Jag förmenar att det är för tidigt att försöka dra några slutsatser av vad inflationsutvecklingen under 1974 för med sig i fråga om kostnaderna för att bygga Stålverk 80. Man har gjort en mycket preliminär bedömning inom NJA, uteslutande på basis av prisutvecklingen – en prisutveckling som alltså gått längre än man räknade med i kalkylen för Stålverk 80. Den har grundats på 1973 års beräkningar, men med ett inflationspåslag beräknat för 1974 och framåt. En sådan beräkning skulle, som herr Burenstam Linder erinrade om, leda fram till en slutgiltig kostnad på 4,6 miljarder kronor. En omräkning med hänsyn till inflationsutvecklingen 1974 skulle enligt NJA ge en totalkostnad på 5,5 miljarder kronor. Det är en ökning med 900 milj. kr., vilket är ett betydande belopp.

Jag vill ändock, herr talman, inte dra några slutsatser av denna beräkning. Jag vill gärna se, som jag har framhållit i mitt interpellationssvar, vad resultatet blir av den offertgivning som kommer att äga rum under året avseende upphandlingen av utrustning till stålverket. Är det säkert att inflationen 1974 slår igenom så kraftigt i priserna? Eller är vi kanske inne i en konjunkturavmattning som kan komma att innebära att priserna i denna upphandling kommer att understiga vad man skulle ha behövt betala för måhända bara ett halvår sedan? Är det inte rimligt att man avvaktar vad de faktiska kostnaderna skulle bli i en upphandling?

De erfarenheter som vi har från NJA:s Investeringsprogram 70 liksom från koksverket är att man i båda fallen klart har hållit sig inom ramen för gjorda kostnadsberäkningar och beviljade anslag, vilket jag anser att NJA-ledningen skall ha ett erkännande för. Men frågan är om vi i förväg skall lägga den till last att kostnaden eventuellt genom den internationella prisutvecklingen kommer att överstiga de gjorda beräkningarna.

Herr Burenstam Linder går vidare in på kolproblemet och menar att vi sett lättvindigt på det när vi sagt att världens koltillgångar är så stora att det inte bör föreligga några större problem att upphandla tillräckliga kvantiteter för stålverket. Herr Burenstam Linder hänvisade till ett besked som jag lämnat i ett annat sammanhang där jag, om jag minns rätt, framhöll att kolförhandlingarna är komplicerade. Ja, de är just nu komplicerade därför att prisdiskussionerna är hårda. Man vill nämligen i såväl Polen som Sovjetunionen gärna – och det är rimligt – ta ut ett så högt pris som möjligt med tanke på kostnadsutvecklingen för energiprodukterna olja och kol. De svenska järn- och stålindustrierna – NJA och Grängesbergsbolaget samarbetar i detta sammanhang – vill dock självfallet i kolförhandlingarna försöka få ner kostnaderna och har därför vänt sig till nya marknader, till USA, Australien och Canada. Från dessa håll har man offerter på kolleveranser som ligger väsentligt under de anbud som har lämnats från ett par av öststaterna.

Det är detta som jag förmenar komplicerar våra förhandlingar. Vi har ingenting emot att köpa kol från USA eller Australien, men vi har också ett intresse av handelsförbindelserna med öststaterna och deras möjligheter att exportera egna naturtillgångar. De kan därigenom få inkomster som ger dem förutsättningar att köpa utrustning bl. a. från vårt land. Jag vill klart framhålla för herr Burenstam Linder att mitt uttalande inte skall uppfattas så att vi har svårigheter att träffa avtal om kolleveranser. Vi har däremot svårigheter att komma fram till ett rimligt pris på de varor som vi kommer att köpa.

Herr Burenstam Linder har även i vad gäller miljöfrågorna påtalat en lättvindighet i bedömningen. Jag har naturligtvis med den allra största uppmärksamhet studerat naturvårdsverkets yttrande till regeringen. Det är fränt, inte minst i inledningen: "Naturvårdsverket finner att ofullständigheterna i ansökningsen är anmärkningsvärda för ett projekt med så stora förväntade utsläpp av föroreningar."

Men, herr Burenstam Linder, det kan väl vara skäl i att närmare studera också denna rapport. Är den uteslutande så här negativ? Man säger på s. 5 i den mittersta meningen – herr Burenstam Linder har kanske rapporten framför sig:

"En närmare uppskattning av vilka emissioner som inte kan undvikas av tekniska och ekonomiska skäl är inte möjlig att göra med det underlag som presenterats, men att utsläppen kan bli lägre än de som bolaget uppgivit står klart. För beräkning av stoftutsläppen har bolaget utnyttjat naturvårdsverkets emissionsriktlinjer."

Jag upprepar: NJA har i fråga om stoftutsläppen utnyttjat naturvårdsverkets emissionsriktlinjer. Jag skulle vilja säga att det är självklart; jag har inte förutsatt någonting annat.

Nu säger naturvårdsverket: "Dessa är emellertid framtagna för normalfallet. För ett verk av Stålverk 80:s storlek kan betydligt lägre utsläpp räknat per ton stål uppnås. I fråga om svaveldioxid finns möjlighet till minskning av utsläppet från sintringsverket genom rökgasrening eller genom avsvavling av sligen."

Hur skall vi då se på det här? Vi har för NJA:s vidkommande att gå efter fastställda normer. Om naturvårdsverket förmenar att de inte kan gälla i detta fall, då skall naturligtvis en diskussion föras mellan naturvårdsverket – eller, efter naturvårdsverkets framställan, regeringen – koncessionsnämnden och NJA. NJA är berett på en sådan diskussion och – självfallet – på att så långt det över huvud taget är möjligt söka rätta sig efter de miljökrav som kan ställas i sammanhanget för att skydda människorna, för att undvika miljöstörningar, buller osv.

Jag skall inte uttala mig mera allmänt om naturvårdsverkets rapport, men jag tycker att man också i den inledande skrivningen på några rader hade kunnat ge klarhet omkring att NJA:s ledning i fråga om Stålverk 80 inte har arbetat med några normer som överskrider dem som är fastställda av koncessionsnämnden och naturvårdsverket. Då hade vi fått en klarare bild. Den offentliga debatten har nästan gett sken av att här

Tisdagen den
1 april 1975

*Om planerna på
samarbete mellan
NJA och Krupp-
koncernen i fråga
om ett valsverk i
Luleå*

har NJA med bortseende från naturvårdsverkets fastställda normer lagt fram ett förslag och att det är detta som naturvårdsverket vänder sig emot.

Jag förväntar mig alltså en reell, saklig diskussion mellan naturvårdsverket, koncessionsnämnden och NJA om villkoren för ett byggande av Stålverk 80. Men om naturvårdsverket har anledning att kräva – och man säger också att man kan anvisa de tekniska lösningarna för det – längre gående åtgärder mot miljöproblemen, då ser jag det som ytterst angeläget att NJA-ledningen söker klara den uppgiften.

Herr talman! Jag har tagit god tid på mig för att redovisa problemen kring Stålverk 80 sådana som jag ser dem och sådana som jag får dem redovisade i det fortlöpande, mycket långtgående samarbete som vi har med NJA-ledningen.

Jag skall bara säga ett par ord ytterligare om problemen med inlandet. Man kan diskutera dem hur mycket som helst, höll jag på att säga. Inlandskommunerna uppvaktar oss, uppvaktar – skulle jag tänka mig – de lokala riksdagsmännen, uppvaktar de lokala myndigheterna och anför sina bekymmer över den omflyttning som sker. Det är naturligt. Jag har talat om detta i mitt interpellationssvar. Som lokaliseringsminister hade jag under mina tio år upplevt Norrlandsbekymren med 10 000-tals människor flyttande från Norrland ner till Mellansverige och södra Sverige. Vi har fört oändliga diskussioner i riksdagen och i andra sammanhang om förutsättningarna för att bromsa denna våldsamma folkflyttning från norr söderut.

Så småningom kom vi ju fram till att det var nödvändigt att satsa vad vi kunde på de expansiva, utvecklingsbara regionerna, och tyvärr befann sig flertalet av dem vid kusten. Vi har inte skaffat oss instrumenten att tvinga de privata företagen att lokalisera till inlandet. Vi har sökt stimulera med mycket långtgående och gynnsamma villkor i form av både bidrag och lån. Men vi måste erkänna att vi inte, på det sätt som vi gärna skulle vilja, har kunnat påverka en sådan lokalisering i tillräcklig omfattning. Däremot förmenar jag att resultaten av satsningarna i kustbygderna, i de områden som har varit expansiva, utvecklingsbara, slutgiltigt har givit resultatet att utflyttningen ur regionerna praktiskt taget har avstannat – för Norrbottens vidkommande har den helt avstannat – och att en positiv utveckling för regionerna har uppnåtts.

Det andra steget måste tas – och jag tror det kommer – när vi bättre kan klara en del av lokaliseringarna till inlandet. Den starka expansionen i kustregionen kommer att påverka möjligheten att bygga ut produktionsanläggningar på olika orter. Jag skall anföra ett par exempel.

Genom beslutet om Stålverk 80 ökade bostadsproduktionen i den s. k. fyrkanten – Luleå, Boden, Piteå och Älvsbyn. Man måste i stället för 700 lägenheter per år bygga ca 2 000. Det betydde bl. a. att Älvsbyhus i Älvsbyn måste bygga ut sin fabrik mycket kraftigt och att företaget Platzers anläggningar för småhusproduktion i Morjärv måste väsentligt vidgas. Ytterligare ett skift kunde inrättas som en följd av expansionen

i Luleåområdet – en påtaglig förbättring i detta undersysselsatta område. Vid AMS småhusfabrik i Övertorneå, som hittills tillverkat ett fåtal hus per år, kommer den närmaste femårsperioden att produceras minst 100 hus per år för Boden, Luleå och Piteå kommuner och ge sysselsättning för, skulle jag tänka mig, ytterligare 100 à 150 personer.

Detta är alltså återverkningar av den starka expansionen i kustregionen – lokaliseringar och utbyggnad av aktiviteterna i inlandet. Det är inte på långt när tillräckligt. Här måste åtskilligt mera till. Som jag sade i mitt interpellationssvar är det i huvudsak – till 75–80 % – de statliga företagen som investerar i Norrbotten. Den siffran kommer inte, med de beslut som vi har fattat, att gå ned under de närmaste åren, såvitt jag kan se. Vi är alltså beredda att satsa på regionen och så långt möjligt medverka till att inlandet också skall få företagsetableringar.

Herr talman! Jag vill gärna ytterligare framhålla att Stålverk 80 är en stor och för vårt land betydelsefull satsning av kapital och arbete. Avsikten är att på underlag av en del av landets naturtillgångar genom en ökad grad av förädling skapa mera av sysselsättning och i framtiden föra mera av inkomster till landet. De förutsättningar beträffande avsättningsmöjligheter som beslutet grundades på har icke förändrats. De fortsatta förhandlingarna med presumtiva kunder visar snarare en beredvillighet att anpassa planering och investeringar till de förutsättningar som kommer att gälla vid leverans i högre grad av stålämnen i stället för malm.

Ser man Stålverk 80 i ljuset av den fortgående omstruktureringen av svensk industri, så finns anledning att göra ett par noteringar. Konkurrensläget för vissa branscher – som textil, konfektion, sko- och läder – har inte undergått någon väsentlig förändring – eller förbättring. Det borde vara realistiskt att räkna med en viss sysselsättningsminskning även framöver. Byggnadsindustrins krympning är lika så ett pågående faktum, och mekaniseringen av jord- och skogsbruket fortgår.

Att man i detta läge tar upp frågan om hur långt vi kan komma för att bereda mera sysselsättning och inkomster genom vidareförädling av våra naturtillgångar är oundgängligt. Den diskussionen gäller inte enbart malmtillgångarna utan i lika hög grad skogstillgångarna. Staten kan inte ändra sig sitt ansvar att medverka till att rikta kapitaltillgångarna också på dessa för framtiden så angelägna uppgifter. I stället kräver detta en samverkan mellan samhälle och industri för en mera planmässig hushållning med våra tillgångar. Regeringens aktivitet är starkt inriktad härpå och kommer fortsättningsvis att vara det.

Med en samhällspolitisk målsättning som går ut på arbete åt alla är en passiv statsorganisation utesluten. Bakom detta står den samlade arbetarrörelsen i vårt land, socialdemokratin och den fackliga rörelsen. Herr Burenstam Linder har rätt att föra en annan uppfattning till torgs. Jag har aldrig förmenat någon den rätten. Men jag kommer att ta varje tillfälle i akt att slåss för den idé och den uppfattning som regeringen och vår riksdagsgrupp och bakom dem parti och fackföreningsrörelse representerar.

Nr 45

Tisdagen den
1 april 1975

---

*Om planerna på
samarbete mellan
NJA och Krupp-
koncernen i fråga
om ett valsverk i
Luleå*

*Om planerna på
samarbete mellan
NJA och Krupp-
koncernen i fråga
om ett valsverk i
Luleå*

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr BURENSTAM LINDER (m):

Herr talman! När det gällde den tidigare debatten om denna sak som vi hade här i kammaren för en månad sedan ville industriministern på nytt i förbigående göra gällande att jag hade ställt en fråga som han hade visat var helt felaktig, och sedan skulle det inte vara någon mer debatt. Men när allt kommer omkring är det ju faktiskt på det viset att det som industriministern den gången valde att debattera var en sidofråga, nämligen hur dessa förhandlingar sköttes. Det är alldeles självklart att huvudfrågan är: Vad kan man tycka om att regeringen nu säger att här diskuteras det att göra en ytterligare stor utbyggnad och göra denna i samarbete med ett tyskt företag? Industriministern måste ju rimligen förstå att det är huvudfrågan, och det var denna som mina inlägg i den tidigare debatten gällde.

Men låt oss för all del nu lämna frågan om vem som sköter vad i dessa diskussioner och i stället syssla med – som industriministern gjorde i en utförlig redovisning – själva sakfrågan.

Som stöd för att regeringen här har drivit en mycket öppen debatt anförde industriministern ett citat ur en artikel som chefredaktören för tidningen Arbetet, Frans Nilsson, skrivit. Frans Nilsson konstaterade, menade industriministern, att det har varit en osedvanlig öppenhet här.

Frans Nilsson är naturligtvis en utmärkt man och en skicklig journalist, men jag föreställer mig att han har ett visst intresse av att göra kritik av regeringen någorlunda inlindad eftersom han är regeringen synnerligen närstående. Och det väsentliga med vad han ville åstadkomma kan inte ha varit att berömma regeringen för dess öppenhet, då rubriken för artikeln är: "Räta ut frågetecknen kring Stålverk 80."

Jag föreställer mig att Frans Nilsson som chefredaktör har kunnat välja rubrik, och han måste därför ha haft ett annat syfte med denna artikel än att just skryta med hur öppen industriministern har varit i de här frågorna. Det framgår också om man läser litet grand i artikeln. Bara några rader efter det avsnitt som industriministern citerade står det:

"När det görs en för hela vårt land så avgörande industriell satsning som Stålverk 80, får det inte hänga irriterande frågetecknen i luften. Starten får inte ske under för medborgarna oklara premisser.

Alla har rätt att få veta – och få veta utan att först fråga."

Det måste, herr talman, ha varit just sådana tankar som Frans Nilsson ville föra fram i denna artikel, och det är synpunkter som jag också vill framföra.

Sedan har industriministern här talat vackert om Norrbottens inland. Men jag tror att många av dem som strävar efter att hålla i gång samsällningen i mindre och medelstora företag eller i jordbruk i dessa områden med en viss förvåning ser att de själva får betala kraftiga löneskatter, samtidigt som man kan säga att dessa deras pengar skickas

---

*Om planerna på
samarbete mellan
NJA och Krupp-
koncernen i fråga
om ett valsverk i
Luleå*

i väg som subventioner till mycket stora företag, när dessa företar utvidgningar av olika slag. Det är detta enkla konstaterande som är bakgrunden till den linje som vi alltid driver, nämligen att löneskatten bör avvecklas framför allt i det inre stödområdet. Det måste vara en rimlig sysselsättningskapande åtgärd. Och det är ju sysselsättning man vill ha. Varför skall man då beskatta den i det inre stödområdet?

Vad sedan gäller hela projektet Stålverk 80 med eventuella utvidgningar fick vi här en fin bild av hur bra marknaden är för de stålämnen man där skall producera, eventuellt också för en del andra produkter. Vi fick bl. a. höra en del fina citat av den ena eller den andra storheten, och industriministern fann en glädje i att läsa högt ur tidningen Veckans Affärer. Det var kanske bra. Men det avgörande är ju inte bara marknaden. Jag tror att varje företagare har klart för sig att det skall gå att sälja produkterna. Den första förutsättningen är därför att det finns en marknad. Men det finns ännu en förutsättning, och det är att de kostnader som man ådrar sig när man sätter i gång ett projekt inte får bli mycket högre än man hade tänkt sig, ty då kan prissättningen bli sådan att marknaden plötsligt försvinner. Det är en sanning som gäller även om herr Wachtmeister i Oxelösund uttalar sig på ett visst sätt eller om någon amerikansk storhet säger i Veckans affärer att det nog finns en marknad.

Vad sedan angår beslutsunderlaget – som marknadsbedömningen är en del av för Stålverk 80 – ville industriministern dra den slutsatsen att beslutsunderlaget alls inte är felaktigt, vilket f. ö. andra liknande satsningar som sedan har gjorts skulle visa. Ja, en svårighet som oppositionen har är ju att den inte får studera beslutsunderlaget. Oppositionen har därför ingen möjlighet att avgöra i vad mån det föreliggande beslutsunderlaget är rätt eller fel. Men vi försöker naturligtvis så gott det går att göra en bedömning själva. Och när industriministern här föreläser för mig om hur briljant just det här projektets grundförutsättning är – alltså detta med marknaden – vill jag påminna om att vi ju också var med på själva affärsidén. Vi var med på att man skulle satsa och bygga ut Stålverk 80. Men vi var mycket oroade över vad vi redan då tyckte oss kunna konstatera, nämligen en ganska stor lättvindighet i själva hanteringen. Och dessutom var vi medvetna om de mycket stora administrativa problem som är förenade med att blåsa upp – alltså att utvidga – ett inte så stort företag till ett synnerligen stort företag, och att göra det på så kort tid som detta har pressats fram! Det var sådana synpunkter vi förde fram, och det var av dem vi drog den slutsatsen att här borde man söka samarbete med andra stålföretag för att minska riskerna. Hur vackert man än tänker och planerar att göra det i Luleå, och hur mycket man än läser högt ur "rörelsens" partiprogram – som industriministern slutade sitt senaste anförande med – så finns det ju ändå en verklighet också. Och verkligheten i denna mycket stora satsning får inte bli sådan att det blir ett misslyckande. Det är därför som vi ser det så betydelsefullt att löpande få industriministern att redovisa detta fögderi.

Tisdagen den
1 april 1975

---

*Om planerna på
samarbete mellan
NJA och Krupp-
koncernen i fråga
om ett valsverk i
Luleå*

Sedan ställdes också frågan: Om Grängesberg i Oxelösund tänker sig att bygga ut, skulle jag då ställa mig upp och kritisera det? Jag kan inte riktigt tycka att Gränges och NJA är jämförbara storheter – inte för att jag inte skulle våga kritisera en utbyggnad i Oxelösund utan för att jag som riksdagsman har en grundläggande skyldighet att lägga fram min uppfattning när det gäller att anslå pengar till ett statligt företag. När det gäller Gränges eventuella utbyggnadsplaner har jag inte någon anledning att kommentera det beslutsunderlaget. I dag sitter på statssekreterarbänken ordföranden i NJA. Detta är en illustration till den skillnad som finns mellan statlig företagsamhet och privat i detta avseende.

Vi ville alltså ha till stånd ett samarbete med andra företag för att hålla nere riskerna med Stålverk 80. Men det ville inte regeringen. Det ville inte heller chefen för NJA. Han uttalade i en tidningsintervju: Delägarskap är inte så lyckligt. NJA tar fullt ansvar för ämnesproduktionen. De andra verken tar ansvar för utvalsning av ämnen till färdigprodukter. Det är nog bäst att ha rena ägarförhållanden utan intressebetsmotsättningar. Detta sade alltså NJA:s verkställande direktör John Olof Edström.

Detta kan vara riktigt, och det kan vara felaktigt. Vår bedömning var att även om ett delägarskap kan vara förenat med en del svårigheter så var ett samarbete ägnat att minska riskerna. Nu gör sig industriministern till en apostel för samarbete och vill använda argumenten för ett samarbete till kritik av mig. Det är väldigt märkvärdigt, för vi har onekligen talat mycket väl om ett samarbete och framhållit fördelarna med det. Jag har bara påpekat det underliga i att socialdemokraterna i princip avfärdade hela idén om ett samarbete när vi framförde den i en motion, men sedan, inte mer än några månader därefter, hade en helt annan linje i den frågan när det gäller just detta projekt.

Jag har också påpekat – och jag upprepar detta trots det industriministern sade – det underliga i att man så kort tid efter det att riksdagen diskuterade denna fråga fick vetskap om att det pågick förhandlingar om ett valsverk, trots att regeringen i debatten inte sade ett dugg om något valsverk utan tvärtom uttalade att det inte skulle vara något valsverk i Luleå – så och endast så kan man läsa alla de uttalanden som gjordes.

Motivet till att regeringen i debatten i maj föregående år inte ville tala om att man hade sådana här tankar – eller, låt oss säga, motivet till att man under sommaren eller hösten 1974 inte ville redovisa att förhandlingar fördes – var, om jag förstod industriministerns inlägg rätt, att Krupp så att säga inte pockade på någon lösning, att Krupp uttalat att man inte ville att det skulle lämnas någon information om detta och att information skulle ha skapat oro. Men är inte detta de standardargument som alltid anförs när man inom näringslivet inte vill lämna information, argument som ni då alltid underkänner? Företagsledarens skäl för att inte avslöja det ena och det andra är väl alltid att det uppstår oro, att samarbetspartnern inte tycker om att man talar om saken, att

det gäller projekt som kanske inte blir verklighet, osv. Detta är standardargumenten, standardargument som ni alltid annars grälar över. Men i detta sammanhang finner ni det motiverat att själva krypa bakom dessa argument.

Jag måste då göra en iakttagelse som jag gjort många gånger förut. En sak som från socialdemokratiskt håll brukar anföras till försvar för idén med statlig företagsamhet är just att man endast därigenom kan få fullständig öppenhet och den insyn man vill ha. Det är antagligen motivet till det fina citatet ur "rörelsens" program som industriministern angav tidigare och förklaringen till att ni tänker slåss för att "samhället" – dvs. staten – skall äga mer och mer. Det viktigaste argumentet till detta är att det skulle bli fin insyn.

Men det finns ständiga exempel på hur det blir i verkligheten. Vi hade ett sådant exempel när den ursprungliga debatten om Stålverk 80 fördes och då en stor del av beslutsmaterialet hemligstämplades. Vi hade det också för någon tid sedan då vi här i riksdagen diskuterade statens inköp av aktierna i Pripp – även då var väsentliga delar av akterna hemligstämplade – och vi möter nu på nytt den typen av argument, som industriministern just har redovisat.

Vidare hade vi kolfrågorna. Jag är tacksam för att industriministern tog upp frågan. Jag aktualiserade det spørsmålet i det här sammanhanget för att peka på att det finns ett antal problem med Stålverk 80 som man måste ta hänsyn till eftersom de kommer in i bilden när man diskuterar den ytterligare stora utvidgningen av Stålverk 80.

Av precis samma anledning tog jag upp miljöfrågan. Nu sade industriministern att miljöfrågan inte var så allvarlig – det kunde man se, om man läste ordentligt i papperen – som det kunde tyckas framgå av naturvårdsverkets tonfall. Ja, det kan man kanske gräla om. Men om man läser texten, hittar man där också synpunkter om NJA, riktvärden och koncessionsnämnden. Längst ner på s. 4 står det – tvärtemot den bild som industriministern vill frammana – att NJA i dag för flera anläggningar inte klarar de villkor som koncessionsnämnden uppställt och att naturvårdsverket förutsätter att bolaget gör intensiva ansträngningar att snarast minska utsläppen så att givna villkor kan uppnås. – Är inte det ganska graverande? De redan i dag existerande anläggningarna uppfyller alltså inte givna miljövillkor.

Vad sedan beträffar bedömningen av den inlaga som nu har ingivits om att bygga Stålverk 80 tror jag, hur man än läser och vränger de här orden, att det är omöjligt att komma till någon annan slutsats än den som står i både inledningen och avslutningen, nämligen att det material som är framlagt här är synnerligen ofullständigt och att det finns brister i ambitionen från företagets sida. Under alla omständigheter är det helt annorlunda i dessa stycken än den lättvindiga hänsyftning till miljöfrågan som industriministern gjorde i sin proposition.

Så har vi kostnaderna för Stålverk 80, vilket också är en fråga som måste bedömas när man skall ta ställning till om här finns underlag

*Om planerna på
samarbete mellan
NJA och Krupp-
koncernen i fråga
om ett valsverk i
Luleå*

Tisdagen den
1 april 1975

*Om planerna på
samarbete mellan
NJA och Krupp-
koncernen i fråga
om ett valsverk i
Luleå*

för ytterligare utvidgningar. I mitt inlägg för en månad sedan sade jag inte att det skulle kosta 7 miljarder, utan jag sade att det inte kommer att kosta 4,6 miljarder utan snarare 7 miljarder – alltså en gräns upp mot det beloppet. Så är det faktiskt; jag har citatet här om industriministern tvivlar. Jag har inte sagt att det kommer att kosta 7 miljarder – och jag har naturligtvis inte sådan insikt i materialet att jag kan komma med ett sådant påstående – men snarare 7 miljarder än 4,6 miljarder.

Industriministern påpekade vidare att Värö bruk kostade 400 milj. kr. att anlägga och att någon som hade satt sig ner och räknat ut vad kostnaderna skulle ha blivit i dag hade funnit att de skulle ha blivit 800 miljoner. Men vad spelar det för roll i detta sammanhang? Det är klart att ett verk som är byggt för länge sedan inte kostade lika mycket som ett verk som skulle byggas i dag; men det är ju en skälig onödigt upplysning.

Men sedan fick vi faktiskt fram en ganska intressant uppgift, nämligen att NJA tydligen nu räknar med att Stålverk 80 kommer att kosta 5,5 miljarder i stället för 4,6 miljarder. På mindre än ett år har den av företaget beräknade kostnaden alltså ökat med 900 milj. kr. Det är en i det närmaste 20-procentig fördyring av projektet på mindre än ett år. Och jag understryker än en gång – vilket industriministern också erkände – att i den angivna siffran 4,6 miljarder har man redan tagit hänsyn till penningvärdeförsämringen.

Även om jag inte är ute för att kritisera företagsledningen utan för att se om byggandet av Stålverk 80 kommer att kosta så mycket att det blir svårt att göra ytterligare investeringar, måste jag ändå säga att det är med viss förvåning som jag hör att projektet redan beräknas bli 900 milj. kr. dyrare. Industriministern, som ställde sig bakom beräkningarna, kan ju omöjligen ha varit ovetande om att det förra året vid denna tiden fanns ett kraftigt inflationstryck. Det var så kraftigt att ni t. o. m. i olika ekonomisk-politiska sammanhang påstod att det var nödvändigt att ta spjärntag mot inflationen, och ni påstod att ni gjorde allt möjligt för att motverka den. Det måste bevisa att inflationen inte kom som en överraskning i efterhand. Det är fantastiskt att projektet på mindre än ett år skulle ha blivit 20 % dyrare!

Slutligen är det svårt att förstå industriministerns ståndpunkt att de utredningar som krävs för en samverkan inte är så invecklade att de tar i anspråk några administrativa resurser. Och ändå säger industriministern att Krupp har sagt att ett beslutsunderlag skall vara klart i höst. Menar industriministern alltså att er utredningsverksamhet i så här viktiga frågor går till på det sättet att man i ett företag, som redan har vad jag inte drar mig för att kalla allvarliga svårigheter att ro i land redan gjorda åtaganden, utan att behöva avdela någon speciell administrativ kapacitet tänker sig att ta fram ett beslutsunderlag som skall ligga till grund för en eventuell omfattande satsning tillsammans med ett stort utländskt företag? Det är när man hör sådant som man blir förvånad över den industripolitik som bedrivs.

Herr industriministern JOHANSSON:

Herr talman! Det är inte så enkelt att diskutera med herr Burenstam Linder, därför att han hoppar från ståndpunkt till ståndpunkt. Jag är överens med honom om att låta det som hände den 27 februari vara vad det var. Jag ville bara notera vad jag uppfattade som det icke oväsentliga utan mycket väsentliga inslaget i den frågeställning som herr Burenstam Linder då förde fram och som var helt felaktigt. Nu vill herr Burenstam Linder gå ifrån det, och låt oss då göra det.

Sedan återopade jag redaktör Frans Nilsson i tidningen Arbetet, därför att han beträffande Stålverk 80 skrev om den öppenhet i fråga om redovisningen som hade förevarit. Jag anförde att han hade önskemål om en fortsatt öppenhet om det arbete som pågår vid NJA för att realisera projektet, och jag delar hans uppfattning. Vi kommer att föra samtal med Statsföretag och NJA om hur den redovisningen bör ske och om att den skall vara så öppen som det över huvud taget är möjligt.

Det är alldeles riktigt, herr Burenstam Linder, att det är skillnad mellan NJA och exempelvis Gränges. NJA är ett statligt företag, och det skall vara föremål för en öppen redovisning och en offentlig debatt. Dess verksamhet skall handläggas också i Statsföretags styrelse och av regeringen. Det aktuella ärendet Stålverk 80 har framlagts i en proposition till riksdagen, och det har varit föremål för utskottets behandling och debatt i riksdagen före beslutet. Det är det som gör skillnaden så stor mellan ett statligt företag och ett privat: vi skall så långt det över huvud taget är möjligt redovisa. Men nog har vi en skyldighet att respektera en eventuell förhandlingspartners mycket klart uttalade önskemål om konfidentiell handläggning t. ex., som grundar sig på en bedömning som det företaget gjort utifrån sin egen marknadsproblematik och sina egna konkurrensförhållanden.

Det var vår utgångspunkt i fråga om Krupp och det pågående utredningsarbetet, och det har varit vår hantering i fråga om Stålverk 80. Men herr Burenstam Linder borde ändå erinra sig att för näringsutskottet, som är ett representativt organ i riksdagen och som utifrån sin bedömning och sitt studium av problemen har avgett ett betänkande till riksdagen, har allt material stått till förfogande. Om jag minns rätt var näringsutskottet enhälligt i sitt betänkande beträffande Stålverk 80. Jag noterar det med tillfredsställelse, och noterar också att herr Burenstam Linder är angelägen om att framhålla att även han och moderaterna var eniga med riksdagen i övrigt om att ett beslut skulle tas, trots det lättvindiga sätt på vilket – enligt vad herr Burenstam Linder fortfarande gör gällande – regeringen och de utredande organen gjort förberedelserna för den proposition som så småningom avlämnades.

Nu kommer herr Burenstam Linder tillbaka och frågar om inte deltagandet i ett utredningsarbete kring ett eventuellt specialvalsverk påverkar administrationen. Jag har sagt att det inte nämnvärt påverkar administrationen. En administration måste ju anpassas till de uppgifter som föreligger. År 1970 hade NJA 21 högskoleutbildade anställda. Motsva-

Nr 45

Tisdagen den
1 april 1975

---

*Om planerna på
samarbete mellan
NJA och Krupp-
koncernen i fråga
om ett valsverk i
Luleå*

*Om planerna på
samarbete mellan
NJA och Krupp-
koncernen i fråga
om ett valsverk i
Luleå*

rande siffra 1975 är 80. Gruppen högskoleutbildade anställda har alltså fyrdubblats. Dessa är naturligtvis rekryterade med hänsyn till de uppgifter inför vilka de ställs. Vi har från regeringens sida tillsammans med ledningen för Statsföretag haft diskussioner med NJA:s ledning och styrelse om hur administrationen lämpligen bör byggas upp. Det finns en sektionsindelning med fyra huvudsektioner, var och en med en ansvarig chef. Man får då anställa tillräckligt många personer med erforderlig kompetens för att företaget skall kunna klara de uppgifter inför vilka det ställs. Kravet att det skall vara grundliga utredningar gör vi självfallet inte avkall på.

Herr Burenstam Linder tar återigen upp frågan om samarbete, och han försöker nu vända på det hela genom att säga att vi för några månader sedan var emot samarbete men att vi nu är för ett samarbete. Herr Burenstam Linder har tydligen inte observerat att vi redan under hösten 1974 tog upp diskussioner om ett stålbranschråd just för ett samarbete mellan statliga myndigheter, företagsledare och anställda. Där skall den svenska järn- och stålindustrins utveckling diskuteras, och där kommer man självfallet att undersöka vilka samarbetsmöjligheter som föreligger.

I mitt tidigare anförande åberopade jag det principuttalande som chefen för Oxelösunds Järnverk gjort beträffande samarbete. Han säger där – jag citerar fritt – att ett ökat samarbete med den statliga stålindustrin är önskvärt exempelvis vid kolförsörjningen, men inte nödvändigtvis kring de stora expansionsplaner han hoppas så mycket av. Då bör det först gälla de företag som skulle bli naturliga avnämare till Oxelösunds Järnverk. Jag frågade herr Burenstam Linder om inte detta principiella uttalande kan vara rimligt även om det kommer från chefen för ett statligt företag. Detta går herr Burenstam Linder förbi och diskuterar i stället en helt annan sak.

Vi är öppna för ett samarbete och jag har nämnt att vi tagit upp frågan om en mycket långtgående medverkan om det skulle bli aktuellt. Detta inte minst för att klara kapitalanskaffningen för de mycket stora kapitalslukande projekt som ligger framför oss.

Beträffande valsverket skall jag inte fortsätta diskussionen. Jag har öppet redovisat hur samarbetsinviden har kommit och att den inte föranledde vare sig NJA, Statsföretag eller regeringen att vidta några aktiva åtgärder under hela första halvåret. Först efter de propåer vi fick från tyska myndigheter sensommaren 1974 tog vi upp frågan mera allvarligt och gav NJA medgivande att starta ett utredningsarbete för att vi skulle få ett grundligare material att studera innan vi över huvud taget kunde avgöra om projektet skulle tas upp till offentlig diskussion och eventuellt föras fram till riksdagen. Vi kan inte gå till väga på annat sätt.

Sedan kom herr Burenstam Linder in på miljövärdsfrågorna. Jag anförde att det kunde ha varit skäligt att naturvårdsverket även i ingressen, med det relativt kärva tonfallet i skrivningen, hade sagt det som står inne i texten, nämligen att man från NJA-ledningens sida – här gällde det Stålverk 80 – följt de normer som fastställts av naturvårdsverket.

---

*Om planerna på
samarbete mellan
NJA och Krupp-
koncernen i fråga
om ett valsverk i
Luleå*

Vad hade man annars kunnat göra? Låt mig erinra herr Burenstam Linder, som talar om att koncessionsnämnden fortfarande har anmärkningar att rikta mot NJA, om att i Investeringsplan 70 och genom dess förverkligande nedbringades utsläppen m. m. till ca en tredjedel av 1970 års nivå. I koksverket och Investeringsplan 70 har man satsat 55 milj. kr. i runt tal på miljövårdande åtgärder. I anläggningar som uppförts före nuvarande krav kan naturligtvis problem kvarstå och då skall man, enligt min uppfattning, vara öppen för en diskussion med naturvårdsverket och koncessionsnämnden. Det är helt rimligt och det är den diskussionen som skall vara avgörande.

Herr Burenstam Linder vill framställa det som om jag på ett mycket lättvindigt sätt försöker komma förbi miljövårdsfrågorna och att jag inte tar dem så allvarligt. Jo, herr Burenstam Linder, jag ser mycket allvarligt på de frågorna. Det gäller att, så långt det över huvud taget är möjligt, söka klara problemen som rör vår hälsa och vårt liv, vår relativt störningsfria tillvaro, även på fritiden. Men vi ställs ständigt inför avvägningar av olika slag. Vi måste träffa en rimlig avvägning mellan miljövårdsintressen och de anspråk vi ställer på sådant som är nödvändigt för att säkra sysselsättning och inkomster för vårt lands medborgare. Det är inte alltid lätt att träffa de besluten men någonstans måste de träffas. Jag förmenar att innan beslut fattas skall de myndigheter som här har ett ansvar genomföra en diskussion för att se om man kan förenas någonstans mellan de olika intressena, och slutgiltigt får regeringen ta ställning.

Herr talman! Jag kan inte undgå en observans inför de uttalanden som herr Burenstam Linder gjorde. Jag sade i mitt förra anförande att då det gäller kostnadsbedömningen beträffande Stålverk 80 angav herr Burenstam Linder i debatten den 27 februari kostnaden till 7 miljarder. Det förnekar inte herr Burenstam Linder, men han vill trola bort siffran 7 miljarder genom att påstå att han sade att det blir snarare 7 miljarder än 4,6 miljarder. Om man säger att kostnaden kan bli upp till 7 miljarder, måste man väl ändå mena att prisutvecklingen kan leda till att den slutliga kostnaden stannar där. Jag har redovisat NJA:s preliminära beräkning av vad de prisförändringar som skett under 1974, såsom man bedömer dem i början av 1975, skulle leda till för slutlig kostnad för Stålverk 80, om man lägger dessa höjda priser till de kostnader man redan kunnat redovisa. Det är då man kommit fram till en ökning med 900 miljoner.

NJA:s ledning och jag är överens om att när man avser att under sommaren och hösten 1975 infordra anbud på de väsentliga delarna av detta stora projekt, är det rimligt att man får studera vilka krav som ställs från producenternas sida och vad ett anbudsförfarande kommer att leda fram till för faktiska kostnader. Då kan man göra en bedömning av den kostnadsuppskrivning som har skett under 1974 och 1975 och till vilket resultat den leder. Jag tycker det är rimligt att avvakta en sådan redovisning från NJA:s och Statsföretags sida. Om det blir nödvändigt – och det kan väl tänkas att det blir – får vi från regeringens

Tisdagen den
1 april 1975

---

*Om planerna på
samarbete mellan
NJA och Krupp-
koncernen i fråga
om ett valsverk i
Luleå*

sida redovisa det för riksdagen när vi har ett mera tillfredsställande underlag.

Herr Burenstam Linder tycker att det är löjväckande att redovisa en speciell utredning som gjorts beträffande Värö Bruk. Jag tycker inte alls att den artikel som publicerades i Dagens Nyheter var på något sätt löjväckande eller ointressant. Den visade ju de faktiska kostnadsstegringar som man har kunnat uppmäta mellan 1972 och fram till slutet av 1974 – en nära fördubbling av kostnaderna enligt dessa beräkningar. Det är riktigt som herr Burenstam Linder säger att detta är en olycklig utveckling, men huvudparten av utrustningen exempelvis för Stålverk 80, åtminstone då det gäller den tunga utrustningen, kommer att hämtas från andra länder. Det är alltså den internationella prisutvecklingen som påverkar kostnadsutvecklingen för det projekt som vi nu diskuterar.

Då kan man naturligtvis säga att det är klart att med en sådan här kostnadsstegring för projektet, kommer också priserna för den vara som skall produceras att påverkas. Men jag trodde inte att det var nödvändigt att för en docent, om det nu är i ekonomi, tala om att en företagsledning självfallet gör såväl en marknadsundersökning, dvs. en undersökning av förutsättningarna för att få avsättning för produkten, som en undersökning av produktionskostnaderna och de priser man måste ta ut för varan när man kommer i gång med produktionen. Självfallet, herr Burenstam Linder, skulle vi ha returnerat utredningen om den inte hade innehållit alla dessa uppgifter. Statsföretags styrelse skulle väl inte praktiskt taget enhälligt ha kunnat ta ett beslut och rekommendera regeringen detta projekt, Stålverk 80, om styrelsen inte hade haft koncernens bedömning av de ekonomiska förutsättningarna också för framtiden.

Nej, så här långt i naivitet behöver man inte gå, herr Burenstam Linder, även om man försöker använda sig av en egen och alldeles speciell debatteknik.

Vi är från regeringens sida, herr Burenstam Linder, självfallet intresserade av att ta spjärntag mot inflationen. Det har vi visat i den förda politiken. Det kommer att vara en av de stora politiska uppgifterna också framöver. Men vi råder inte över prisutvecklingen i andra länder. Vi har skyldigheten att söka anpassa oss efter denna utveckling så långt det nu är möjligt och skydda oss mot den så långt det går. Men vill vi ha varor från de andra länderna och vill vi sälja till de andra länderna, får vi rätta oss efter de priser och de kostnader som man har i de andra länderna och söka skydda oss så långt det är möjligt inom vårt eget lands gränser och framför allt se till att vi skyddar medborgarna mot de svårigheter som kan uppstå i spåren av en sådan prisutveckling.

Det är en politik som vi har fört och som vi kommer att föra. Men ställs vi inför så betydande kostnadsstegringar som inträffade under 1974, är det givetvis riktigt att vi söker noggrant beräkna dem och resonerar om hur de eventuella nya kostnaderna skall täckas den gången vi på ett bättre sätt, med fakta som underlag, kan få dem redovisade.

Herr BURENSTAM LINDER (m):

Herr talman! Om industriministern behöver citera Frans Nilssons artikel i tidningen Arbetet för att få stöd för talet att regeringen har visat öppenhet i debatten omkring Stålverk 80, är han väldigt trängd. Jag tror att även industriministern måste erkänna att den artikeln inte alls är skriven för att berömma regeringen för stor öppenhet. Den är skriven exakt för det som står i rubriken, nämligen: "Räta ut frågetecknen kring Stålverk 80".

Näringsutskottet var enhälligt i fråga om Stålverk 80, konstaterade industriministern. Det är väl ändå inte riktigt rätt. Vi moderater framförde i en reservation den synpunkten att man, för att begränsa riskerna när man skulle förverkliga en affärsidé som man i och för sig kunde bedöma såsom möjlig att genomföra, skulle söka samarbete med andra företag. Jag tror att det kommer att visa sig – det kanske redan har visat sig – att det hade varit ganska klokt att följa den linjen. Det var synd att regeringen då var så hårt bunden av en princip som man nu synes ha släppt.

Industriministern säger också, som bevis för hur villig han är att samarbeta med enskilda företag i ett sådant sammanhang som vi här talar om, nämligen Stålverk 80, att man förra hösten har bildat ett stålbranschråd. Men det förhållandet att man bildar ett organ för att konferera, utbyta information eller hålla anföranden måste rimligtvis vara en helt annan sak. Jag tycker därför att det var ett något förvånande argument.

Sedan återvände industriministern till att herr Wachtmeister skulle ha sagt nere i Oxelösund att man, om man skall ha ett samarbete, skall ha det med avnämarna av de produkter man tillverkar. Det är inget fel i den principen, men jag upprepar att vad regeringen gjorde i maj 1974 var att i princip förkasta ett samarbete. Det är hur klart som helst.

Vad det sedan gäller miljöfrågorna vill jag understryka ytterligare en gång att jag inte tog upp dem för att få en stor debatt om de frågorna, utan jag tog upp dem endast för att peka på att det här finns problem för NJA. Även om NJA har fyrdubblat antalet akademiker bland sina anställda möter det allvarliga problem i samband med utbyggnaden av Stålverk 80. Det gör det ur min synvinkel litet förvånande att man skulle ha så mycket administrativa resurser att man skulle kunna sätta in dem på en ytterligare utvidgning av granskningen.

Genom att industriministern velat bredda debatten – vilket jag är tacksam för – måste också jag lägga fram några synpunkter när det gäller miljöfrågorna. Jag upprepar: Vad som är absolut ostridigt är det som sägs redan inledningsvis i naturvårdsverkets utlåtande, nämligen att naturvårdsverket bedömer ansökningarna och miljövärdsambitionerna när det gäller Stålverk 80 helt annorlunda än industriministern – mycket lättsinnigt – gjorde i sin proposition föregående år. För att motbevisa denna min tes tar industriministern ett citat från s. 5 i utlåtandet. Jag tror att det var detta uttalande industriministern åsyftade:

"För beräkning av stoftutsläppen har bolaget utnyttjat naturvårdsverkets emissionsriktlinjer. Dessa är emellertid framtagna för normalfallet.

Nr 45

Tisdagen den
1 april 1975

---

*Om planerna på
samarbete mellan
NJA och Krupp-
koncernen i fråga
om ett valsverk i
Luleå*

Tisdagen den
1 april 1975

*Om planerna på
samarbete mellan
NJA och Krupp-
koncernen i fråga
om ett valsverk i
Luleå*

För ett verk av Stålverk 80:s storlek kan betydligt lägre utsläpp räknat per ton stål uppnås.”

Det avgörande är att stoftutsläppet är bara en bit i det hela. Det finns vidare utsläpp i vatten, muddring av enorma sandmassor på kontinentalsockeln, bullerstörningar i samband med dessa muddringsarbeten – man har tänkt sig att muddra dygnet runt till glädje för sommargäster och andra – utsläpp av svaveldioxid och en mängd andra saker.

Litet längre ned på samma sida i naturvårdsverkets yttrande anføres när det gäller buller:

”Enligt naturvårdsverkets uppfattning är därför bolagets beräkningar av bullernivåerna för Stålverk 80 oralistiska och alltför optimistiska. Naturvårdsverket förutsätter att bolaget på samma sätt som i fråga om luftföroreningsutsläpp vidtar omfattande åtgärder för att innehålla för nuvarande verksamhet givna villkor.”

Det är ett helt annat språk, och det passar bättre in i den bild som jag försökt ge av det här utlåtandet.

Industriministern talade vackert och riktigt om hur betydelsefull miljövården är och att man måste slå vakt om den. Det är bra att det sägs på detta stadium, för nu har nämligen regeringen i sin hand att göra en prövning och ange riktlinjer på olika sätt till koncessionsnämnden. Det är bra att industriministern här har klart sagt ifrån att det inte skall tas några speciella hänsyn därför att det här är något särskilt projekt utan att miljövården är viktig för de enskilda människor som kan komma att träffas av utsläpp om åtgärder inte vidtas.

Låt oss se vad naturvårdsverket säger på s. 8 i utlåtandet, dvs. i sammanfattningen:

”De erfarenheter som finns visar att, med de stora utsläpp som inte kan undvikas och närheten till stora bostadsområden vid en lokalisering till Börstskär, de befarade olägenheterna med största sannolikhet innebär att ett stort antal människor får sina levnadsförhållanden väsentligt försämrade.”

Mot den bakgrunden är det bra att industriministern har sagt att man i detta avseende verkligen skall fullfölja de intentioner som industriministern när han skrev propositionen trodde var tillgodosedda.

Vad slutligen gäller kostnadsberäkningarna sade jag i mitt föregående inlägg att man för mindre än ett år sedan förutsåg en kostnad på 4,6 miljarder och att jag inte skulle bli förvånad om det snarare skulle komma att kosta 7 miljarder. Jag är medveten om att mitt uttalande kan tolkas på olika sätt. Om jag säger att kostnaden snarare blir 7 miljarder än 4,6 miljarder, kan det formellt innebära att kostnaden kommer att ligga närmare 7 miljarder. Men logiskt sett är det väl också riktigt att det uttalandet kan innebära att kostnaden verkligen blir 7 miljarder. Vill industriministern ha ett sådant ställningstagande från mig vill jag säga att jag kan tro att det kommer att kosta 7 miljarder. Jag säger inte att det kommer att kosta 7 miljarder, eftersom jag inte har underlag för en sådan bedömning. Men med den takt i kostnadsstegringarna som

redan föreligger kan man inte utesluta att kostnaden kommer att hamna där. Det får vi dock se. – Det är kanske för tidigt för industriministern att ironisera över att jag inte uteslutit den möjligheten att det skulle kunna bli så dyrt.

Artikeln i Dagens Nyheter om kostnadsstegringar för Väröprojektet är inte löjlig. Det är en intressant artikel om att en anläggning, som när den byggdes kostade 400 milj. kr., skulle kosta 800 milj. kr. om den hade uppförts ett antal år senare. Jag har inte sagt att artikeln är löjlig, men jag menar att industriministerns argument som stöd för det förhållandet att man redan nu måste ändra sin bedömning av hur dyrt Stålverk 80 kommer att bli är löjligt. Den kalkyl som gjordes för mindre än ett år sedan, när man var medveten om inflationstrycket både i Sverige och i andra länder, utfördes i löpande priser. Man hade alltså redan tagit hänsyn till inflationen. Denna kalkyl slutade på 4,6 miljarder. Nu, mindre än ett år senare, säger man att det kanske kommer att bli 20 % dyrare. Det är något helt annat.

Man kan inte skylla denna ändrade bedömning på den inflation som inträffat under 1974, ty en stor del av 1974 hade faktiskt redan förflutit när industriministern här i riksdagen förklarade att Stålverk 80 i löpande priser skulle kosta 4,6 miljarder. Han kan alltså inte hänvisa till hela den inflation som inträffat under 1974. Jag upprepar också att man egentligen inte alls kan hänvisa till inflationen, eftersom kalkylen är gjord i löpande priser.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr industriministern JOHANSSON:

Herr talman! Bara ytterligare några kommentarer. Jag har sannerligen inte, som herr Burenstam Linder tror, haft något behov av beröm för regeringens vidkommande när jag har pekat på redaktör Frans Nilssons artikel i Arbetet. Jag sade i anslutning till rubriken för artikeln – "Räta ut frågetecknen kring Stålverk 80" – att det finns anledning att ställa en rad frågor och att Frans Nilsson tycker att de bör kunna besvaras. Han säger i artikeln:

"Det går att rada upp fråga efter fråga. Jag är övertygad om att de flesta kan besvaras när de väl ställs." Men jag citerade också ordagrant vad han samtidigt sade, nämligen: "Förberedelserna för stålverket har hittills av allt att döma handlagts med stor skicklighet. Det har dessutom skett under osedvanlig öppenhet."

Jag ville anföra att det förelåg en annan uppfattning än den som herr Burenstam Linder redovisade, och jag hävdar att detta projekt omgivits med mycket stor öppenhet. Så är fallet med de statliga projekten, och det har samband med den rutin som vi har. Projekten skall förberedas, utredas, offentliggöras och diskuteras av vederbörliga instanser. Det betyder att kostnadsberäkningarna för Stålverk 80 gjordes under 1973 med

Nr 45

Tisdagen den
1 april 1975

---

*Om planerna på
samarbete mellan
NJA och Krupp-
koncernen i fråga
om ett valsverk i
Luleå*

Tisdagen den
1 april 1975

---

*Om planerna på
samarbete mellan
NJA och Krupp-
koncernen i fråga
om ett valsverk i
Luleå*

den slutgiltiga finslipningen inom NJA:s ledning och Statsföretag hösten 1973 för att sedan presenteras för regeringen och lämnas över till riksdagen i början av år 1974.

Man kunde alltså då inte ta hänsyn till mer än vad man bedömde som en normal eller i någon mån inflationspåverkad prisutveckling. Men att den för vissa artiklar skulle gå så långt som kanske upp till 60 % fanns ingen möjlighet att förutse. Därför, menar jag, är det ganska rimligt, när man nu eventuellt skall göra ett försök till en ny kostnadsbedömning, att man gör det på underlag – om det går – av den upphandling som kommer att ske inom de närmaste månaderna. De siffror som jag har anmält här är – det har jag sagt två gånger tidigare – ytterst preliminära och kan inte ligga som underlag för en mera slutgiltig bedömning av vad den kostnad kan bli som Stålverk 80 till sist betingar.

Jag sade att näringsutskottet var enhälligt i sitt betänkande om själva principen om byggandet av Stålverk 80, men jag är medveten om att det förekom en rad av reservationer, bl. a. de som herr Burenstam Linder själv har åberopat. Kring själva affärsidén var utskottet emellertid enigt – på samma sätt som Oxelösundschefen uttalade att han tidigt stödde affärsidén och var anhängare av den. Han har kommit tillbaka och anmält att hans eget företag kommer att bygga motsvarande anläggning – inte en storleksmässigt men till produktion och uppläggning ganska likartad anläggning. Det har jag velat åberopa såsom en ytterligare bekräftelse på att det material som presenterades som underlag för beslutet om Stålverk 80 var så fullständigt som det över huvud taget var möjligt att åstadkomma.

Det var i detta sammanhang jag erinrade om den princip om samarbete som chefen för Oxelösunds Järnverk redovisade. Han ville inte ha ett samarbete med staten i fråga om utbyggnaden av stålverket, men han ville samverka med avnämarna av de produkter man kommer att framställa i stålämnesverket. Jag sade att det är ganska rimligt att en chef för ett statligt verk kan vara bärare av samma princip. Jag vågar garantera att direktör Edström i NJA inte står främmande för sådana samarbets-tankar; då skulle han ju över huvud taget inte ha kunnat gå in i en diskussion med Krupp. Och han är lika intresserad av en samverkan med svenska företag, vilket diskussionen med SKF visar; andra diskussioner skall jag här inte redovisa.

Jag tycker att mitt uttalande om den administrativa uppläggningsen bör ha gjort klart för herr Burenstam Linder att vi måste anpassa administrationen med hänsyn till de arbetsuppgifter som föreligger. Och redovisningen av det antal högskoleutbildade som har rekryterats till NJA är ju en bekräftelse på detta. Det är ju också utomordentligt tillfredsställande att det är en mycket låg personalomsättning inom NJA. Den har utvecklats sig mycket gynnsamt både då det gäller de kollektivanställda och då det gäller tjänstemännen.

Jag skall inte uppehålla mig ytterligare vid miljöproblemen. Jag har bara velat säga att den diskussion som har förts om de problemen i anslutning till naturvårdsverkets skrivelse ju framför allt har gått ut ifrån

den inledande skrivningen i naturvårdsverkets brev och i mycket har tappat bort innehållet i skrivningen. Det jag speciellt ville poängtera var att samtliga emissionsmängder som NJA har angivit faller inom gränsen för gällande tillåtna värden. Jag respekterar givetvis vad naturvårdsverket säger. Men hittills angivna tillåtna emissionsvärden har varit relaterade till varje ton producerat stål. Med en produktion av 4 miljoner ton kommer man upp i sådana totala mängder utsläpp att tidigare värden måste omprövas. Det är en skrivning som jag har hämtat från NJA, där man är helt införstådd med detta.

Man säger från NJA-ledningens sida: "Den expertis som finns måste rimligen finnas hos naturvårdande organ, medan NJA får presentera de tekniskt ekonomiskt möjliga lösningarna." Det är i det uttalandet från NJA som jag ser de självklara angelägna samarbetsmöjligheterna mellan naturvårdsverket och NJA i en diskussion om hur de krav som vi ställer på miljövård skall kunna förenas med ekonomiska villkor och förutsättningar för en verksamhet av den här arten. Den diskussionen bör kunna föras så att vi så småningom får en redovisning av hur långt man kan komma i tillgodoseende av dessa intressen och hur långt detta kan motsvara anspråken med de – trots allt – motsatta utgångspunkterna som i detta fall gäller sysselsättning och inkomster. Men någonstans måste man kunna enas, och den första förutsättningen är att man är öppen för en diskussion om dessa ting.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Föredrogs och hänvisades

Propositioner

Nr 62 till skatteutskottet

Nr 72 till justitieutskottet

§ 8 Föredrogs och hänvisades

Motioner

Nr 1900–1902 till kulturutskottet

Nr 1903 till utbildningsutskottet

Nr 1904 till jordbruksutskottet.

Nr 1905 till näringsutskottet

Nr 1906 och 1907 till skatteutskottet

Nr 1908 till näringsutskottet

Nr 1909 till socialutskottet

Nr 1910 till försvarsutskottet

§ 9 Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets betänkande nr 10, finansutskottets betänkanden nr 10–13, lagutskottets betänkande nr 10, försvarsutskottets betänkanden nr 7–12, socialförsäkringsutskottets betänkanden nr 10, 11 och 13, utbildningsutskottets betänkanden nr 7 och 8, jordbruksutskottets betänkande nr 4, näringsutskottets betänkanden nr 9–11 samt civilutskottets betänkanden nr 6–8.

Nr 45

Tisdagen den
1 april 1975

---

*Om planerna på
samarbete mellan
NJA och Krupp-
koncernen i fråga
om ett valsverk i
Luleå*

§ 10 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna nr 45 och 46.

§ 11 Herr talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle civilutskottets betänkanden nr 7 och 8 uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 12 Anmälades och bordlades

Propositioner

Nr 37 med förslag om nytt förmånssystem för värnpliktiga m. fl. och ändringar i familjebidragsförordningen (1946:99) m. m.

Nr 38 med förslag till lag om uppgiftsskyldighet vid grundvattentäktundersökning och brunnsborrning

Nr 46 om planering och samordning av samhällets insatser för rekreation och turism

Nr 57 om ett nytt system för automatisk databehandling inom folkbokförings- och beskattningsområdet

Nr 66 om vissa stimulansåtgärder för arbetsmiljöförbättringar

Nr 67 om lag om ändring i lagen (1945:119) om stängelskyldighet för järnväg m. m.

Nr 68 om ändringar i sjölagen (1891:35 s. 1), m. m.

Nr 70 med förslag till lag om sambruksföreningar, m. m.

Nr 71 med förslag till godkännande av konventionen den 14 december 1973 om förebyggande och bestraffning av brott mot diplomater och andra internationellt skyddade personer

Nr 73 om vissa ändringar i banklagstiftningen m. m.

Nr 76 med förslag till lag om överlämnande av förvaltningsuppgifter till föreningar, samfälligheter och stiftelser inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde

Nr 77 med förslag till lag om ändring i tulltaxan (1971:920)

Nr 78 om lagstiftning angående ansvar för funktionärer i offentlig verksamhet, m. m.

Nr 79 om överenskommelse angående akademiska sjukhuset i Uppsala, m. m.

Nr 80 med förslag om allmän beredskapsbudget för budgetåret 1975/76

Nr 81 om ny organisation för luftfartsverket, m. m.

Nr 82 om ändringar i valutalagstiftningen, m. m.

Nr 83 med förslag till ändring i byggnadsstadgan (1959:612)

Nr 84 om kommunal biståndsverksamhet

Nr 85 med förslag om tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1974/75

Nr 86 om viss avdragsrätt vid inkomsttaxeringen för kostnader för arbetskläder

Nr 87 om riktlinjer för ändrad skatteadministration och taxering i första instans, m. m.

Nr 90 om ökning av den statliga garantin för Sveriges investeringsbank AB:s förpliktelser

- Nr 91 med förslag till lagar om förbud mot spridning och utförelse av kart- och bildmaterial
Nr 92 om sänkning av den statliga inkomstskatten, m. m.
Nr 95 om ändring i lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar
Nr 96 om ändring i lagen (1963:197) om allmänt kriminalregister
Nr 98 om skatteplikt för vissa studiebidrag, m. m.

Nr 45

Tisdagen den
1 april 1975

---

§ 13 Anmäldes och bordlades

Skatteutskottets betänkanden

- Nr 12 med anledning av motioner om reklamskatten
Nr 13 med anledning av motion om luftförskämningsavgift på tobaksvaror
Nr 14 med anledning av motioner om avdragsrätt vid inkomsttaxeringen för fackföreningsavgifter, m. m.

Kulturutskottets betänkanden

- Nr 7 med anledning av motion om främjande av personligt ansvarstagande och ideellt engagemang
Nr 8 med anledning av motioner om statsbidrag till de kommunala musikskolorna

Trafikutskottets betänkanden

- Nr 1 med anledning av propositionen 1975:1 såvitt avser utgifterna på driftbudgeten för budgetåret 1975/76 inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde jämte motioner
Nr 5 med anledning av propositionen 1975:17 angående meddelande av lokala sjötrafikföreskrifter jämte motioner
Nr 9 med anledning av propositionen 1975:1 såvitt avser anslaget till Ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m. jämte motioner
Nr 10 med anledning av propositionen 1975:1 såvitt avser anslaget till Statligt stöd till icke lönsam busstrafik jämte motioner.

§ 14 Anmäldes och bordlades

Motioner

- Nr 1911 av herr *Börjesson* i Falköping
Nr 1912 av herr *Gustavsson* i Nässjö m. fl.
Nr 1913 av herr *Hermansson* m. fl.
Nr 1914 av herrar *Johansson* i Skärstad och *Raneskog*
Nr 1915 av herr *Jonsson* i Alingsås och fröken *Hörlén*
Nr 1916 av herrar *Jonsson* i Alingsås och *Jonsson* i Mora
Nr 1917 av herr *Mattsson* i Lane-Herrestad m. fl.
Nr 1918 av herr *Nordstrandh* m. fl.
Nr 1919 av fröken *Rogestam* m. fl.

Nr 45

Tisdagen den
1 april 1975

Nr 1920 av herrar *Rämgård* och *Andersson* i Edsbro
Nr 1921 av fru *Ström m. fl.*
Nr 1922 av herrar *Strömberg* i Botkyrka och *Enlund*
med anledning av propositionen 1975:14 om statligt stöd till ungdoms-
organisationernas centrala verksamhet, m. m.

Nr 1923 av herr *Andersson* i Örebro *m. fl.*
Nr 1924 av herr förste vice talmannen *Bengtson m. fl.*
Nr 1925 av herr *Bohman m. fl.*
Nr 1926 av herr *Fälldin m. fl.*
Nr 1927 av herr *Helén m. fl.*
Nr 1928 av herr *Hermansson m. fl.*
Nr 1929 av herr *Jonasson*
Nr 1930 av fru *Jonäng*
Nr 1931 av fru *Mogård*
Nr 1932 av fröken *Rogestam* och herr *Jonsson* i Alingsås
Nr 1933 av herr *Sundman*
Nr 1934 av herr *Sundman*
med anledning av propositionen 1975:20 om den statliga kulturpolitiken 2

Nr 1935 av herr *Jonsson* i Mora *m. fl.*
med anledning av propositionen 1975:21 med förslag till lag om ändring
i civilförsvarslagen (1960:74), m. m.

Nr 1936 av herr *Lothigius m. fl.*
med anledning av propositionen 1975:22 med förslag till lag om ändring
i lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott, m. m.

Nr 1937 av herr *Bohman m. fl.*
Nr 1938 av herr *Fälldin m. fl.*
Nr 1939 av herr *Helén m. fl.*
Nr 1940 av herr *Hermansson m. fl.*
Nr 1941 av fröken *Mattson*
Nr 1942 av herr *Mattsson* i Lane-Herrestad *m. fl.*
Nr 1943 av herr *Nordstrandh m. fl.*
Nr 1944 av fröken *Rogestam* och herr *Andersson* i Edsbro
Nr 1945 av fröken *Sandell m. fl.*
Nr 1946 av fru *Sundberg*
Nr 1947 av fru *Thunvall* och fröken *Sandell*
med anledning av propositionen 1975:23 om vidgad vuxenutbildning
samt studiestöd till vuxna m. m.

Nr 1948 av herr *Andersson* i Ljung
Nr 1949 av herr *Andersson* i Ljung
Nr 1950 av herr *Dahlberg*

Nr 1951 av herr *Fågelsbo*

Nr 1952 av herr *Jonasson*

Nr 1953 av herr *Karlsson* i Malung *m. fl.*

Nr 1954 av herr *Magnusson* i Kristinehamn *m. fl.*

Nr 1955 av herr *Stadling m. fl.*

med anledning av propositionen 1975:25 angående riktlinjer för älgvården

Nr 1956 av herr *Bohman m. fl.*

Nr 1957 av herr *Bohman m. fl.*

Nr 1958 av herr *Bohman m. fl.*

Nr 1959 av herr *Bohman m. fl.*

Nr 1960 av fröken *Eliasson* och fru *Söder*

Nr 1961 av herr *Hermansson m. fl.*

Nr 1962 av herr *Strömberg* i Botkyrka *m. fl.*

Nr 1963 av herr *Wiklund*

med anledning av propositionen 1975:26 om riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken m. m.

Nr 1964 av fru *Söder m. fl.*

med anledning av propositionen 1975:30 om energihushållningen m. m.

Nr 1965 av fru *Anér m. fl.*

Nr 1966 av herr *Israelsson m. fl.*

Nr 1967 av herr *Jonasson m. fl.*

Nr 1968 av herr *Jonsson* i Alingsås

Nr 1969 av herr *Krönmark m. fl.*

Nr 1970 av herr *Åkerlind*

med anledning av propositionen 1975:32 om återvinning och omhändertagande av avfall

Nr 1971 av fröken *Rogestam m. fl.*

Nr 1972 av fru *af Ugglas*

med anledning av propositionen 1975:33 om anslag för budgetåret 1975/76 till byggnadsarbeten m. m. inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde

Nr 1973 av herr *Fälldin m. fl.*

Nr 1974 av herr *Hermansson m. fl.*

Nr 1975 av herrar *Romanus* och *Jonsson* i Mora

med anledning av propositionen 1975:36 om ändrade ersättningsregler inom sjukförsäkringen, m. m.

Nr 1976 av herr *Hermansson m. fl.*

Nr 1977 av herr *Olof Johansson* i Stockholm *m. fl.*

med anledning av propositionen 1975:42 om Sveriges anslutning till avtalet om ett internationellt energiprogram, m. m.

Nr 1978 av herr *Bohman m. fl.*

Nr 1979 av herrar *Carlsson* i Vikmanshyttan och *Marcusson*

Nr 1980 av herr *Ekinge m. fl.*

Nr 1981 av herr *Sundman*

med anledning av propositionen 1975:47 om inrättande och finansiering av Sveriges turistråd, m. m.

Nr 1982 av herrar *Söderström* och *Andersson* i Örebro

med anledning av propositionen 1975:49 om godkännande av konsortialavtal mellan staten samt Ångpanneföreningen och Tekniska Röntgencentralen AB om samarbete för bedrivande av officiell provning av tryckkärl och stationära lyftanordningar, m. m.

Nr 1983 av herr *Ringaby m. fl.*

med anledning av propositionen 1975:50 med förslag till transplantationslag, m. m.

Nr 1984 av herr *Hovhammar m. fl.*

Nr 1985 av herr *Lindahl* i Hamburgsund *m. fl.*

Nr 1986 av herr *Magnusson* i Nennesholm

med anledning av propositionen 1975:52 med förslag till lag om tillfällig handel

Nr 1987 av herrar *Nordgren* och *Oskarson*

med anledning av propositionen 1975:53 om produktionen av jäst

Nr 1988 av herr *Åsling*

med anledning av propositionen 1975:54 om prisutjämning på vissa varor som innehåller socker, m. m.

Nr 1989 av herr *Krönmark m. fl.*

Nr 1990 av herr *Åkerfeldt*

med anledning av propositionen 1975:55 om reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

Nr 1991 av herr *Andersson* i Ljung

Nr 1992 av herr *Karlsson* i Malung *m. fl.*

med anledning av propositionen 1975:56 med förslag till lag om ändring i förordningen (1946:324) om skogsvårdsavgift

Nr 1993 av herr *Bergman* i Nyköping *m. fl.*

Nr 1994 av herr *Nilsson* i Kalmar *m. fl.*

Nr 1995 av herr *Petersson* i Röstånga

Nr 1996 av herr andre vice talmannen *Virgin m. fl.*

med anledning av propositionen 1975:75 om vissa organisationsfrågor m. m. rörande försvaret

§ 15 Anmälan av interpellationer

Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

den 1 april

Nr 45

Tisdagen den
1 april 1975

---

*Anmälan av
interpellationer*

Nr 47 av herr *Bengtsson* i Göteborg (c) till herr socialministern om åtgärder mot olaga införsel av heroin:

Det har länge befarats om Turkiet återupptar produktionen av råopium efter tre års förbud finns det anledning att räkna med omfattande leveranser av heroin till Europa. Den amerikanske experten dr Robert Dupon har vid ett FN-möte i Genève nyligen enligt uppgifter bl. a. sagt: "På grund av den turkiska opiumproduktionen kommer Europa att drabbas av ett omfattande heroinproblem i år."

Visserligen har de turkiska myndigheterna utlovat en stark kontroll för att den legala skörden, vilken uppskattas till ca 100–150 ton råopium, ej skall komma i händerna på narkotikaligorna, men narkotikaexperter i Europa är tveksamma om kontrollen skall lyckas. Under de senaste månaderna har exempelvis gränspolis och tull vid olika flygplatser ute i Europa beslagtagit åtskilliga kilo heroin. Att heroinet i stor utsträckning samlas upp i Amsterdam är väl allmänt känt. Det överlämnas där till distributörer för vidare befordran. I vårt land har enligt uppgift flera heroinbeslag gjorts under den senaste tiden, vilket bekräftar vad man på vissa håll länge befarat, nämligen att heroinet är på väg in i landet. Hittills har det väl endast varit fråga om små kvantiteter, men vissa uppgifter tyder tyvärr på att en ökning av heroinleveranserna kommer att ske framöver även till vårt land.

Mot bakgrund av vad jag anfört hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr socialministern ställa följande fråga:

Är socialministern villig att lämna en redogörelse över vilka åtgärder som vidtagits och kommer att vidtagas från regeringens sida för att stoppa införandet av det ytterst farliga heroinet på den svenska marknaden?

Nr 48 av herr *Östrand* (s) till herr bostadsministern om åtgärder för att motverka oskäligen kapitalvinster vid försäljning av småhus:

1973 års riksdag gav som sin mening Kungl. Maj:t till känna vad civilutskottet (CU 1973:19 s. 34) anfört med anledning av min och fru Thunvalls motion 1973:234. I motionen hade föreslagits åtgärder för att motverka vissa oskäligen kapitalvinster vid försäljning av statsbelånade småhus. Som exempel på möjliga, temporära åtgärder hade angetts ett återinförande av köpeskillingskontrollen vid försäljning i andra hand, en villkorlig köpeskillingsdel täckt av pantbrev eller en tvåårig återköpsrätt. Riksdagsbeslutet innebär att Kungl. Maj:t borde låta undersöka möjligheten och lämpligheten av temporära åtgärder som kan förenas med

Tisdagen den
1 april 1975

---

*Anmälan av
interpellationer*

nu gällande kontroll av priset vid första överlåtelse av vissa småhus. Kungl. Maj:t uppdrog åt boendeutredningen att överväga frågan.

I motionen 1974:346 föreslog jag och herr Westberg i Hofors åtgärder till skydd av konsumentintressen vid köp av gruppbyggda småhus. Förslaget syftade bl. a. till att initiera överväganden av frågor om prövning av försäljningspris och priset vid överlåtelse av inte statligt belånade småhus. Riksdagen (CU 1974:14 s. 10) gav Kungl. Maj:t till känna att motionen borde överlämnas till boendeutredningen.

Boende- och bostadsfinansieringsutredningarna behandlade i betänkandet Solidarisk bostadspolitik (SOU 1974:17 s. 403–429) det i anledning av 1973 års riksdagsbeslut givna uppdraget. Utredningarnas förslag innebär att kommunerna skulle få besluta om fortsatt tillämpning av köpeskillingskontroll för statsbelånade gruppbyggda småhus. I propositionen 1974:150 föreslogs en med hänsyn till remissyttranden anpassad metod för prövning av köpeskillingen vid andrahandsöverlåtelse inom två år från den första överlåtelsen. Riksdagen (CU 1974:36 s. 45) biföll förslaget.

Utredningarna pekade i sitt nämnda betänkande också på andra åtgärder än köpeskillingskontroll som kunde vidtas av kommuner, byggherrar och långivare för att motverka oskäligen kapitalvinster vid försäljning av småhus. Bl. a. återgavs avgöranden i regeringsrätten varigenom kommuns vägran att teckna borgen för köparens lån godkännts (Kävlinge, Lomma). Vidare hänvisades till ett närliggande beslut i en annan kommun (Täby). Utredningarna refererade också avtalstyper där köparen gentemot kommunen (Helsingborg) förbundit sig att bl. a. inte avyttra fastigheten inom två år från tillträdesdagen, detta kombinerat med en genom pantbrev säkrad skadeståndsklausul. I Lidingö, uppgav utredningarna, har beslutats om en prisprövningsklausul, innebärande att köparen skall till det kommunala bolaget som säljare utge visst belopp om fastigheten säljs inom tio år. Åtagandet säkras genom pantbrev. I samma syfte hade en kommun (Täby) avtalat om att fastigheten inte fick säljas vidare inom fem år vid ett genom inteckning säkrat vite.

Viss bank kräver enligt utredningarna boendeförsäkringen, där köparen på heder och samvete förklarar bl. a. att köpet avser att ge bostad för familjen.

Utredningarna har vidare refererat utredningar och uppgifter om prisbildningen och höjningen av prisnivån mellan upplåtelse och vidareförsäljning. Dessa visar att försäljningspriser utan prisprövning är avsevärt högre än vid statlig belåning och att vissa kommuner redovisar prisstegringar mellan köp och försäljning inom en treårsperiod som kan ligga mellan 35 000 och 100 000 kr.

Från de borgerliga partiernas företrädare på riksplaneln – men i allmänhet inte på det kommunala planet – har hävdats att lösningen på prisstegringens problem och därmed på fördelningsfrågorna ligger i ett så stort utbud av småhus att efterfrågan helt tillgodoses. Detta låter sig givetvis sägas med hänvisning till traditionella ekonomiska lagar. Det förhållandet

att det här inte är fråga om en enda marknad utan om många, inom en större kommun även sinsemellan skilda utbudsområden, måste emellertid beaktas. Vidare är det hela tiden fråga om temporära åtgärder, avsedda att sättas in där ett behov av sådana åtgärder visas.

Den fortsatta utvecklingen av kapitalvinsterna vid överlåtelse av småhus har oroat allt fler kommuner. I många fall upplevs det som stridande mot rättskänslan att statsbelånade hus, producerade i direkt eller indirekt kommunal regi till vissa priser, efter något eller några år överlåts till – låt vara delvis beskattade – överpriser. Som antydde redan i 1973 års motion har det också övervägts om inte möjligheter borde öppnas för kommun eller allmännyttigt bostadsföretag att sälja husen till marknadspris och ta ut den del av köpeskillingen som överstiger den godkända genom räntefria och stående lån som avskrivs under en lämplig tidsperiod om köparen bor kvar i huset. Förslag av denna typ har även refererats av utredningarna – förslag som i ett fall (Lidingö) framförts även med åberopande att det i kommunens markförsäljning ligger en direkt ekonomisk subvention. I flera fall har också diskuterats om det inte vore mer rättvist att ta ut marknadspriset för nya småhus för att överskottet skulle användas för generella hyressänkningar inom den kommunala och allmännyttiga bostadssektorn – såväl i småhus som flerfamiljshus. En önskvärd ökning av utbudet av småhus för uthyrning eller med bostadsrätt skulle inte motverkas därigenom. Möjligheten och lämpligheten av att kombinera den beslutade prisprövningen med andra åtgärder har emellertid inte utretts fullständigt. Frågorna inrymmer också civilrättsliga problem som bör klarläggas.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om tillstånd att till herr bostadsministern ställa följande frågor:

Överväger statsrådet ytterligare åtgärder för att motverka vissa kapitalvinster vid försäljning av småhus?

Om så inte är fallet – vilka riktlinjer bör enligt statsrådets mening gälla i detta hänseende för kommunernas medverkan i småhusproduktionen?

§ 16 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 21 mars

Nr 131 av fru *Tillander* (c) till herr socialministern om verksamheten inom förskolan:

Det har konstaterats att det i kommuner där det finns alternativa förskolor av olika slag råder stor tveksamhet om hur man skall förfara med dessa förskolor. En orsak är att man inte känner till att de kan

Nr 45

Tisdagen den
1 april 1975

---

*Meddelande om
frågor*

inräknas i den kommunala planen, något som klart framgår av riksdagens beslut: "Utskottet vill framhålla att kommunerna får stor frihet att inom ramen för de allmänna riktlinjer för förskoleverksamheten som dras upp i propositionen utforma verksamheten inom förskolan. Något hinder att i viss utsträckning låta verksamheten variera mellan olika förskolor inom samma kommun kommer därför inte att finnas."

Uppenbarligen har inte detta tillräckligt klart framgått i socialstyrelsens anvisningar.

Vill statsrådet medverka till att riksdagens beslut i vad gäller möjligheten att inordna de alternativa förskolorna i förskoleplanen kommer till kommunernas kännedom?

den 1 april

Nr 132 av fru *Dahl* (s) till fru statsrådet Sigurdsen om ökat bistånd till Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering:

Den senaste tidens händelseutveckling har lett till att PRR fått ansvaret för försörjningen av en snabbt växande andel av befolkningen i södra Vietnam. Det finns anledning att vänta sig att denna utveckling fortsätter. Människorna i de områden som just befriats från Saigontrupperna är fullständigt utblottade. Deras hem och livsmedelsförråd har plundrats och bränts av de flyende Saigonsoldaterna. Ofantliga insatser krävs för försörjningen med livsmedel fram till nästa skörd, det behövs medicin för att bekämpa epidemiska sjukdomar och malaria samt för att bota krigsskador, och det behövs kläder och bostäder. I denna situation har PRR värdjat om hjälp utifrån, bl. a. direkt från den svenska regeringen. Det finns en stark opinion i Sverige för en sådan hjälpinsats.

Mot bakgrund härav vill jag rikta följande fråga till fru statsrådet Sigurdsen:

Vill statsrådet redovisa vad den svenska regeringen är beredd att göra för att snabbt få till stånd en omfattande extra biståndsinsats till PRR med anledning av den aktuella situationen?

Nr 133 av herr *Nordin* (c) till herr kommunikationsministern om bibehållande av persontrafiken på järnvägssträckan Boden – Ånge:

Enligt uppgift från SJ kommer fr. o. m. den 1 juni 1975 samtliga persontåg på sträckan Boden – Ånge – Boden att indragas. Åtgärden kommer att innebära en betydligt försämrad trafikservice. Med anledning av detta vill jag rikta följande fråga till herr kommunikationsministern:

Är statsrådet beredd medverka till att SJ:s beslut icke går i verkställighet?

Nr 134 av herr *Strindberg* (m) till herr kommunikationsministern om ökad säkerhet vid järnvägsövergångar:

Vilka åtgärder avser herr statsrådet vidtaga för att öka säkerheten vid de nu alltför ofta otillräckligt bevakade järnvägsövergångarna?

Nr 135 av herr *Magnusson* i Kristinehamn (vpk) till herr kommunikationsministern om ökad säkerhet vid järnvägsövergångar:

Den svåra tågolyckan utanför Mjölby annandag påsk aktualiserar frågan om trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder vid järnvägs korsningar. Med anledning härav vill jag till herr kommunikationsministern rikta frågan:

Anser statsrådet att det nu är nödvändigt att ökade medel satsas på sådana åtgärder att t. ex. planfria korsningar i ökad utsträckning byggs, inte minst mot bakgrund av att nya snabbtåg inom något år kan väntas komma i trafik?

Nr 136 av herr *Hermansson* (vpk) till fru statsrådet Sigurdsen om ökat bistånd till Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering:

Den lavinartade utvecklingen i södra Vietnam under de senaste veckorna har inneburit att stora områden med miljontals invånare förts in under den förvaltning som utövas av Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering (PRR). Behovet av bistånd i form av livsmedel, medicin m. m. är utomordentligt stort.

Vilka omedelbara åtgärder avser regeringen att vidta för att ge katastrofbistånd och även kraftigt utvidga de reguljära biståndsinsatserna till Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering (PRR)?

Nr 137 av herr *Strömberg* i Botkyrka (fp) till herr kommunikationsministern om frekvensen av tågolyckor under senare år:

Kan statsrådet redogöra för frekvensen av tågolyckor vid SJ under senare år?

Finner statsrådet därvid skillnader föreligga jämfört med tidigare perioder?

Nr 138 av herr *Lindahl* i Lidingö (s) till herr kommunikationsministern om ökad säkerhet vid järnvägsövergångar:

Vilka åtgärder vidtar statens järnvägar för att skapa en rimlig säkerhet vid järnvägsövergångar?

Nr 45

Tisdagen den
1 april 1975

---

*Meddelande om
frågor*

Nr 45

§ 17 Kammaren åtskildes kl. 18.44.

Tisdagen den
1 april 1975

In fidem
BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert